

**Uchwała Nr XII/113/2015
Rady Miejskiej w Kozienicach
z dnia 3 grudnia 2015 r.**

**w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2015 – 2018
dla Gminy Kozienice”.**

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9, art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 1515) w związku z art. 87 ust. 1, 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446, z późn. zm.) uchwała się, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się „Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2015 – 2018 dla Gminy Kozienice”, zaopiniowany pozytywnie przez Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, stanowiący załącznik nr 1 do uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Gminy Kozienice.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego.

Przewodniczący Rady Miejskiej

Mariusz Prawda

Załącznik nr 1 do Uchwały nr XII/113/2015
Rady Miejskiej w Kozienicach
z dnia 3. grudnia 2015 r.

Wojewódzki Urząd
Ochrony Zabytków w Warszawie
Delegatura w Radomiu

555 (POST.) Nr 257 DR/15
z dnia 24.11.2015 r.

WOJEWÓDZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW W WARSZAWIE
DELEGATURA W RADOMIU
26-600 Radom, ul. Stefana Żeromskiego 53
tel./fax 263-85-14, 263-82-14

Z up. MAZOWIECKIEGO WOJEWÓDZKIEGO
KONSERWATORA ZABYTKÓW

Marek Figiel
Kierownik Delegatury w Radomiu

PRZEWODNICZĄCY RADY

mgr Mariusz Prawda

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2015-2018 DLA GMINY KOZIENICE

Burmistrz Gminy Kozienice

dr inż. Zdzisław Śmietanka

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	4
2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	6
3. PRZEDMIOT OCHRONY PRAWNEJ	18
4. FORMY OCHRONY PRAWNEJ ZABYTKÓW	20
5. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	22
6. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY KOZIENICE	45
7. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY - ANALIZA SWOT	65
8. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY KOZIENICE	67
9. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	71
10. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	73
11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	74
12. MISJA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KOZIENICE	100
13. ZAŁĄCZNIKI: WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH Z TERENU GMINY KOZIENICE	101
WYKAZ MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO UCHWALONYCH W GMINIE KOZIENICE	106

1. WSTĘP

CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KOZIENICE

Podstawowym, ogólnie pojętym założeniem niniejszego „Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Koziénice na lata 2015 – 2018” jest ukierunkowanie polityki samorządu, służącej podejmowaniu planowanych działań dotyczących finansowania, inicjowania, wspierania oraz koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Jest to uzupełniający dokument w stosunku do innych aktów planowania gminnego. Zadaniem Programu jest także organizacja działań edukacyjnych i wychowawczych wobec lokalnej społeczności. Dla realizacji powyższego założenia niezbędna jest realizacja szczegółowych celów określonych m.in. w art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, do których należą:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;

- zapoznanie z zasobami dziedzictwa kulturowego, historią i zabytkami Gminy, w tym także rozróżnienie obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa i figurujących w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy.

Konieczność opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami jest nałożona przez art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, który stwierdza, iż:

1. Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.
2. Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:
 - 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
 - 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, włącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
 - 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
 - 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
 - 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;

- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
 - 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.
3. Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.
 4. Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.
 5. Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.
 6. Sprawozdanie z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

Ochrona zabytków, dawnych materialnych i niematerialnych dóbr kultury jest obowiązkiem konstytucyjnym Państwa. W myśl art. 5 Konstytucji RP „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego (...)”. Istotnym elementem tego dziedzictwa są zabytki, które w swych niematerialnych wartościach są dobrem wspólnym. Art. 82 Konstytucji wskazuje, iż „obowiązkiem Obywatela (...) jest troska o dobro wspólne”, z kolei art. 6 ust. 1 Konstytucji stanowi, że „...Rzeczpospolita Polska, stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury (...)”.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz. U. z 2014 r., poz. 1446 z późniejszymi zmianami)

Obowiązująca Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadziła pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami. Zgodnie z art. 3, użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) zabytek – nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- 2) zabytek nieruchomy – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt. 1;
- 3) zabytek ruchomy – rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt. 1;
- 4) zabytek archeologiczny – zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
- 5) instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami – instytucję kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
- 6) prace konserwatorskie – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
- 7) prace restauratorskie – działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;
- 8) roboty budowlane – roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
- 9) badania konserwatorskie – działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;

- 10) badania architektoniczne – działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
- 11) badania archeologiczne – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
- 12) historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- 13) historyczny zespół budowlany – powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- 14) krajobraz kulturowy – przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;
- 15) otoczenie – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Zgodnie z art. 89 organami ochrony zabytków są:

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

W art. 4 zapisano, iż ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;

- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art. 5 wskazuje, iż opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Ponadto, w art. 6, ustawa definiuje m.in. podstawowe pojęcia z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami oraz przedmiot, zakres, formy i sposób ich ochrony. W myśl tejsze ustawy, ochronie i opiece podlegają (bez względu na stan zachowania):

- 1) zabytki nieruchome będące w szczególności:
 - a) krajobrazami kulturowymi,
 - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
 - c) dziełami architektury i budownictwa,
 - d) dziełami budownictwa obronnego,
 - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
 - f) cmentarzami,
 - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
 - h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

2) zabytki ruchome będące w szczególności:

- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. Nr 85, poz. 539, z 1998 r. Nr 106, poz. 668, z 2001 r. Nr 129, poz. 1440 oraz z 2002 r. Nr 113, poz. 984),
- f) instrumentami muzycznymi,
- g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące w szczególności:

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- b) cmentarzyskami,
- c) kurhanami,
- d) relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ponadto „ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej” (art. 6.2.).

Ustawa w art. 7 określa także formy i sposób ochrony zabytków.

Ustawa definiuje obowiązki oraz kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Szczegółowo określone obowiązki samorządu w stosunku do obiektów zabytkowych objętych ochroną, których samorząd jest właścicielem lub posiadaczem zawarte są w następujących artykułach: art. 5, 25, 26, 28, 30, 31, 36, 71, 72.

Na mocy art. 21 ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy. Art. 22 ust. 4 stwierdza, iż „Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.”. W ust. 5 tego artykułu zapisano, iż w gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Jak wspomniano art. 87 ustawy określa obowiązek samorządu, dotyczący sporządzania i uchwalania gminnego programu opieki nad zabytkami:

- program winien być opracowany na okres 4 lat,
- program służy celom określonym w ustawie,
- program przyjmuje rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym,
- z realizacji programu władze gminy sporządzają co 2 lata sprawozdanie, które przedstawiane jest radzie gminy

Artykuły 18 i 19 nakazują samorządom uwzględnianie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji planów zagospodarowania przestrzennego województwa.

Szczegółowo określone obowiązki samorządu w stosunku do obiektów zabytkowych objętych ochroną, których samorząd jest właścicielem lub posiadaczem zawarte są w następujących artykułach: art. 5, 25, 26, 28, 30, 31, 36, 71, 72.

Dodatkowo należy wskazać odniesienia do zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego, zawarte w następujących aktach prawnych:

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 594 z późniejszymi zmianami)

Art. 7 ust. 1 pkt. 9 „Zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:

9) kultury w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.”

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r., poz. 199 z późniejszymi zmianami).

Na mocy ustawy planowanie i zagospodarowanie przestrzenne musi uwzględnić m.in.: wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 1. ust. 2, pkt. 4). Ustawa określa, iż studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego powinno w swej treści zawierać następujące elementy:

- uwzględnianie stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 10, ust. 1, pkt. 4)
- określenie obszarów i zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 10, ust. 2, pkt. 4)

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego będącym aktem prawa miejscowego ustawa nakazuje obecność następujących elementów:

- obowiązkowe określenie zasad ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego (art. 15, ust. 2, pkt. 3)
- obowiązkowe określenie zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 15, ust. 2, pkt. 4)
- określa się w zależności od potrzeb granice pomników zagłady oraz ich stref ochronnych, a także ograniczenia dotyczące prowadzenia na ich terenie działalności gospodarczej, określone w ustawie z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (art. 15, ust. 3, pkt. 6)

Wymagania koncepcji ochrony zabytków uwzględnia się również na szczeblach wojewódzkim i krajowym planowania przestrzennego (art. 39, ust. 3, pkt. 2; art. 47, ust. 2, pkt. 2). Projekt planu wymaga uzgodnienia z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 1409 z późniejszymi zmianami).

W myśl tej ustawy jej przepisy nie naruszają przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (art. 2. , ust 2 pkt. 3).

W art. 5, ust. 1 pkt. 7 oraz ust. 2 ustawa stwierdza, iż obiekt budowlany należy użytkować w sposób zgodny z jego przeznaczeniem i wymaganiami ochrony środowiska oraz nakazuje projektowanie i budowanie obiektów budowlanych i związanych z nim urządzeń zapewniające ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską.

W przypadku pozytywnej opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków w odniesieniu do obiektów budowlanych wpisanych do rejestru zabytków oraz innych obiektów budowlanych usytuowanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską możliwe jest złożenie wniosku do właściwego ministra o zgodę na odstępianie od przepisów techniczno-budowlanych, o których mowa w art. 7 ustawy (art. 9, ust. 3, pkt. 4).

Wg art. 30 ust. 2 w stosunku do prac budowlanych przy obiektach oraz obszarach niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, wymagane jest zgłoszenie do właściwego organu. W zgłoszeniu należy określić rodzaj, zakres i sposób wykonywania robót budowlanych oraz termin ich rozpoczęcia. Do zgłoszenia należy dołączyć oświadczenie, o którym mowa w art. 32 ust. 4 pkt. 2, oraz, w zależności od potrzeb, odpowiednie szkice lub rysunki, a także pozwolenia, uzgodnienia i opinie wymagane odrębnymi przepisami. W razie konieczności uzupełnienia zgłoszenia właściwy organ nakłada, w drodze postanowienia, na zgłaszającego obowiązek uzupełnienia, w określonym terminie, brakujących dokumentów, a w przypadku ich nieuzupełnienia – wnosi sprzeciw, w drodze decyzji. Zgodnie z art. 32 ust. 1:

1. Pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego może być wydane po uprzednim:

- 1) przeprowadzeniu oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko albo oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000, jeżeli jest ona wymagana przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko;
- 2) uzyskaniu przez inwestora, wymaganych przepisami szczególnymi, pozwoleń, uzgodnień lub opinii innych organów;
- 3) wyrażeniu zgody przez ministra właściwego do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa - w przypadku budowy gazociągów o zasięgu krajowym lub jeżeli budowa ta wynika z umów międzynarodowych.

Prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia na prowadzenie tych robót, wydanego przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 39, ust. 2).

Pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków działającego w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków (art. 39, ust. 2).

W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 39, ust. 3).

Katalog działań budowlanych, w stosunku do których należy uzyskać pozwolenie budowlane, a które podlegają zgłoszeniu organowi budowlanemu określają kolejno art. 29, 29a, 30, 31 ustawy Prawo budowlane. W stosunku do zamierzeń, które wymagają jedynie zgłoszenia zgodnie z art. 30 ust. 7 ustawy właściwy organ może nałożyć w drodze decyzji obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego

obiekty lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, jeżeli ich realizacja może naruszać ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować m.in. pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tekst jednolity Dz. U. z 2014 r., poz. 1118 z późniejszymi zmianami).

Określa ona, iż wśród zadań publicznych znajdują się działania m.in. w zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego (art. 4, ust. 1, pkt. 16).

Regulacje z tym związane zawarte są w art. 19, który określa prawa i obowiązki mieszkańców w zakresie realizacji wybranych przez nich działań, zarówno w ramach inicjatyw lokalnych, jak i za pośrednictwem organizacji pozarządowych lub innych podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy. Artykuł precyzuje też, iż jednostka samorządu terytorialnego zawiera na czas określony umowę o wykonanie inicjatywy lokalnej z wnioskodawcą.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 1232 z późniejszymi zmianami).

Zgodnie z zapisami art. 71 ust. 3 tej ustawy przeznaczenie i sposób zagospodarowania terenu powinny w jak największym stopniu zapewniać zachowanie jego walorów krajobrazowych. Dotyczy to także krajobrazu kulturowego.

Art. 101 ust 1 określa, iż ochrona powierzchni ziemi polega m. in. na zachowaniu wartości kulturowych, z uwzględnieniem zabytków archeologicznych.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2013 r., poz. 637 z późniejszymi zmianami).

Jednym z celów ochrony przyrody jest ochrona walorów krajobrazowych, zieleni w miastach i wsiach oraz zadrzewień (art. 2, ust. 2, pkt. 5). Jako jedną z form ochrony przyrody w tym jej immamentnego składnika, jakim jest krajobraz ustawa ta przyjmuje w art. 6, ust, pkt. 3 park krajobrazowy.

Zgodnie z art. 16, ust. 1.: park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Zarówno ustanowienie parku krajobrazowego jak i nadanie mu statutu należą do prerogatyw sejmiku wojewódzkiego (art. 16, ust. 3, ust. 5).

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity Dz. U. z 2014 r., poz. 518 z późniejszymi zmianami).

W świetle art. 6 pkt. 5 jednym z celów publicznych tej ustawy jest opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Art. 13, ust. 4 jasno określa, że: sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości, jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek, wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Cenę nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków obniża się o 50% (zgodnie z art. 67). Właściwy organ może, za zgodą odpowiednio wojewody albo rady lub sejmiku, podwyższyć lub obniżyć tę bonifikatę (art. 68, ust. 3). Identyczny zapis stosuje się w przypadku opłaty z tytułu użytkowania wieczystego jeżeli nieruchomość gruntowa została wpisana do rejestru zabytków (art. 73, ust. 4) oraz w przypadku opłaty z tytułu trwałego zarządu (art. 84, ust. 4).

Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (tekst jednolity Dz. U. z 2014 r., poz. 849 z późniejszymi zmianami).

Na podstawie art. 7, ust. 1, pkt. 6 ustawa zwalnia od podatku od nieruchomości: grunty i budynki wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji, zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej.

Ustawa dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jednolity Dz. U. z 2012 r., poz. 406 z późniejszymi zmianami).

Według zapisów tej ustawy zarówno państwo (art. 1, ust. 2), jak i organy jednostek samorządu terytorialnego (art. 1, ust. 4) sprawują mecenat nad działalnością kulturalną polegający m.in. na wspieraniu i promocji opieki nad zabytkami.

Do powyższych ustaw należy dołączyć akty prawne, które w całej swojej treści odnoszą się do zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego. Są to:

- ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 1997 r. Nr 5, poz. 24 z późn. zm.)
- ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. Nr 85, poz. 539 z późn. zm.)
- ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (tekst jednolity Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 673 z późn. zm.)
- ustawa z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady

Ostatni element to akty wykonawcze do ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Są to:

1. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 27 lipca 2011 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich i architektonicznych, a także innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych (Dz. U. z 2011 r. Nr 165, poz. 987; Dz. U. z 2015 r. poz. 383).
2. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2014 r. poz. 399).
3. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 r. Nr 212, poz. 2153).

4. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki "Za opiekę nad zabytkami" (Dz. U. z 2004 r. Nr 124, poz. 1304).
5. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz. U. z 2011 r. Nr 89, poz. 510).
6. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011 r. Nr 113, poz. 661).
7. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 r. Nr 30, poz. 259).
8. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz. U. z 2004 r. Nr 71, poz. 650).

3. PRZEDMIOT OCHRONY PRAWNEJ

Przywołana na wstępie ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce i wprowadza w tej materii szereg fundamentalnych definicji i pojęć. W myśl ustawy zabytek jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zgodnie z ustawą opiece podlegają – bez względu na stan zachowania – zabytki pogrupowane w trzech kategoriach:

Zabytki nieruchome będące w szczególności:

- krajobrazami kulturowymi,
- układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- dziełami architektury i budownictwa,

- dziełami budownictwa obronnego,
- obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- cmentarzami,
- parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki ruchome będące w szczególności:

- dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami, wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (tekst jednolity Dz. U. z 2012 r., poz. 642 z późniejszymi zmianami),
- instrumentami muzycznymi, wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

Zabytki archeologiczne będące w szczególności:

- pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- cmentarzyskami,
- kurhanami,
- reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ponadto, zgodnie z art. 6.2. ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

4. FORMY OCHRONY PRAWNEJ ZABYTEKÓW

Ustawodawca wyróżnia następujące formy ochrony zabytków:

- wpis do rejestru zabytków,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Wpis do rejestru zabytków

Podstawą wpisu do rejestru zabytków jest decyzja administracyjna wydana przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. z wnioskiem o taki wpis może występować właściciel zabytku oraz użytkownik wieczysty gruntu na którym znajduje się zabytek. Również wojewódzki konserwator zabytków ma prawo wszczęcia postępowania z urzędu w sprawie wpisania zabytku nieruchomego do rejestru zabytków.

Rejestr zabytków prowadzi odpowiedni wojewódzki konserwator zabytków dla zabytków znajdujących się na terenie województwa. Do rejestru można wpisać także otoczenie oraz nazwę geograficzną, historyczną i tradycyjną zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków. Wojewódzki konserwator zabytków może wpisać także do rejestru historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny. Sprawy te reguluje ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. Nr 113, poz. 661).

Pomnik Historii

Terminem tym określa się zabytek nieruchomy o szczególnych wartościach materialnych i niematerialnych oraz znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego naszego kraju. Rangę pomnika historii podkreśla fakt, że jest on ustanawiany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej specjalnym rozporządzeniem na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W treści prezydenckiego rozporządzenia wyszczególnia się cechy danego zabytku świadczące o jego najwyższej wartości, określa się precyzyjnie jego granice i zamieszcza schematyczną mapkę obiektu.

Na elitarną listę Pomników Historii mogą zostać wpisane obiekty architektoniczne, krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne lub ruralistyczne, zabytki techniki, obiekty budownictwa obronnego, parki i ogrody, cmentarze, miejsca pamięci najważniejszych wydarzeń lub postaci historycznych oraz stanowiska archeologiczne. W roku 2015 w całym kraju było 65 miejsc i obiektów uznanych za pomnik historii.

Park kulturowy

Kolejną formą ochrony jest utworzenie parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Podstawą jego utworzenia jest uchwała rady gminy, którą podejmuje się po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego lub decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzja o warunkach zabudowy, decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzja o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego

Relacje pomiędzy ochroną zabytków a planami zagospodarowania przestrzennego są regulowane przez artykuły 18, 19 i 20 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Przede wszystkim art. 18 wprowadza obowiązek uwzględniania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii

rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W wymienionych decyzjach, koncepcjach, strategiach, analizach, planach i studiach, winno się w szczególności uwzględnić krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, określić rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków i zapewnić im ochronę przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu oraz ustalić przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami. W przypadku zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia, zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych, ochrona ich musi być bezwarunkowo uwzględniona w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i pozostałych decyzjach.

5. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

5.1 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM I WYKONANYMI NA POZIOMIE KRAJOWYM:

KRAJOWY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2014-2017

Krajowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017 został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 24 czerwca 2014 roku i jest efektem wykonania upoważnienia ustawowego, zawartego w artykułach 84 i 85, ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami i jest programem rozwoju określonym w artykule 15 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Gminny Program Opieki nad Zabytkami opiera się na założeniach programu krajowego, jednak są one dość ogólne w odniesieniu do zabytków z terenu gminy.

Jednym ze strategicznych założeń krajowego programu jest wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków, w tym tworzenie podstaw współdziałania z organami samorządu terytorialnego. Program stwierdza, iż jakościowa przemiana w zakresie ochrony zabytków w Polsce może nastąpić jedynie dzięki łączeniu zasobów, lepszemu sieciowaniu struktur i działań organów ochrony zabytków.

Rolą programu krajowego jest tworzenie warunków dla wypracowania rozwiązań modelowych oraz ich upowszechnienie. Jak mówią zapisy tego dokumentu za realizację zadań związanych z ochroną zabytków odpowiedzialna jest zarówno administracja rządowa (wojewódzcy konserwatorzy zabytków oraz Generalny Konserwator Zabytków), jak również jednostki samorządu terytorialnego wszystkich szczebli oraz od stopnia zaangażowania tych podmiotów będą zależały realne efekty podejmowanych działań.

Głównym celem Programu jest „Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków”. Cel ten realizowany będzie poprzez trzy cele szczegółowe:

1. Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce.
2. Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków.
3. Tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji.

W ramach celu szczegółowego 1 wyznaczono następujące kierunki działania:

1. Porządkowanie rejestru zabytków nieruchomych.
2. Przygotowanie ratyfikacji Konwencji UNESCO ds. ochrony dziedzictwa podwodnego.
3. Wypracowanie jednolitych standardów działania konserwatorskiego w odniesieniu do wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych zgodnie z obowiązującą doktryną konserwatorską.
4. Wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego.
5. Opracowanie diagnozy prawnej ochrony zabytków ruchomych.
6. Opracowanie kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków.
7. Kontynuacja badań w ramach AZP na obszarach szczególnie istotnych

ze względu na zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego.

W ramach celu szczegółowego 2 wyznaczono następujące kierunki działania:

1. Zwiększenie efektywności zarządzania i ochrony zabytków poprzez wdrażanie infrastruktury informacji przestrzennej o zabytkach.
2. Wypracowanie standardów, pozwalających na lepszy przepływ informacji pomiędzy organami ochrony zabytków a społecznościami żyjącymi w otoczeniu zabytków objętych ochroną.
3. Podniesienie jakości procesów decyzyjnych w organach ochrony zabytków.
4. Merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w ochronie zabytków.

W ramach celu szczegółowego 3 wyznaczono następujące kierunki działania:

1. Przygotowanie ratyfikacji Konwencji ramowej Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa.
2. Wspieranie budowania świadomości społecznej funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się tożsamości narodowej i społeczności lokalnych.
3. Promocja zasobu dziedzictwa za pośrednictwem Internetu.
4. Zwiększanie dostępu do zasobu dziedzictwa i ułatwienie jego odbioru społecznego.

KONCEPCJA PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU DO ROKU 2030

Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju została przyjęta przez Radę Ministrów dnia 13 grudnia 2011 r. Dokument określa zasady polityki państwa w dziedzinie przestrzennego zagospodarowania kraju w perspektywie najbliższych kilkunastu lat.

Polityka przestrzennego zagospodarowania kraju realizuje cele rozwoju kraju w odniesieniu do całości przestrzeni polskiej. Biorąc pod uwagę nowy paradygmat polityki rozwoju cel strategiczny (ponadczasowy) polityki przestrzennego zagospodarowania kraju można określić następująco: Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie.

Tak sformułowany cel – przy doborze odpowiednich celów cząstkowych oraz instrumentów wdrożeniowych – realizowany jest przez wszystkie podmioty publiczne wykonujące zadania rozwojowe w zakresie swoich kompetencji na różnych poziomach zarządzania, w różnych obszarach tematycznych i w odniesieniu do różnych terytoriów.

Drogą do zapewnienia realizacji celu strategicznego polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest koncentracja działań podmiotów publicznych w wybranych obszarach tematycznych i na wyodrębnionych terytoriach. W odniesieniu do diagnozy sytuacji, uwarunkowań oraz trendów rozwojowych sformułowano sześć wzajemnie powiązanych celów polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w horyzoncie roku 2030:

- Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności;
- Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów;
- Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej;
- Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski;
- Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa;
- Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Koncepcja wskazuje, iż wzmocnienie ładu przestrzennego na poziomie zarządzania zasobem krajobrazów kulturowych i przyrodniczych będzie jednocześnie służyło wdrożeniu zapisów Konwencji Krajobrazowej Rady Europy. Podstawowymi formami ochrony krajobrazów powinny zostać formy dotychczas stosowane: parki krajobrazowe, pomniki historii, parki kulturowe oraz – dla obiektów rangi

międzynarodowej – wpis na listę dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego UNESCO.

Stwierdzono, że promocja dziedzictwa kulturowego wpłynęła na wzrost rozpoznawalności i atrakcyjność polskiej przestrzeni. Dbalność o spuściznę kultury dawnych mieszkańców ziem polskich i wspieranie zachowanych tradycji lokalnych sprzyjają rozwojowi turystyki i wspomagają proces identyfikacji tożsamości kulturowej migrantów. Krajobraz ważny dla historii kultury jest chroniony na równi z krajobrazami charakterystycznymi dla regionów geograficzno- przyrodniczych w zintegrowanej z siecią przyrodniczą rozwiniętej sieci parków kulturowych i pomników historii.

NARODOWA STRATEGIA ROZWOJU KULTURY NA LATA 2004 - 2013 ORAZ UZUPEŁNIENIE STRATEGII NA LATA 2004 - 2020

Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zostały zawarte w dokumencie o nazwie Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2013 (przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r.) oraz jego uszczegółowieniu „Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2020” (przyjętym w 2005 r.). Są to rządowe dokumenty tworzące ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowocześnie pojmowanej polityki kulturalnej państwa, funkcjonującej w warunkach rynkowych, w połączeniu z perspektywami kolejnych okresów programowania Unii Europejskiej.

Głównym celem strategii jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturalnego regionów w Polsce.

Dokumentem służącym wdrożeniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury jest Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004 - 2013”. W programie zapisano następujące priorytety i działania:

➤ **Priorytet 1. Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe**

Działania realizowane w ramach niniejszego priorytetu mają na celu materialną poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Realizacja działań pozwoli na zwiększenie

atrakcyjności regionów, a także wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

- Działanie 1.1. Budowa nowoczesnych rozwiązań organizacyjno-finansowych w sferze ochrony zabytków
- Działanie 1.2. Kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne
- Działanie 1.3. Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych.

➤ **Priorytet 2. Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego**

- Działanie 2.1. Rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego
- Działanie 2.2. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego przed nielegalnym wwozem, wywozem i przewozem przez granicę.

Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, opracowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 2005 r., zawiera ważny z punktu widzenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”.

Priorytet i tego Programu dotyczy rewaloryzacji zabytków nieruchomych i ruchomych. Celami tego priorytetu są:

- poprawa stanu zachowania zabytków,
- zwiększanie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym także liczby stanowisk archeologicznych),
- kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele inne niż kulturalne,
- zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,
- poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji,
- zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk

żywiolowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego.

5.2 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM WYKONANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZKIM

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2012 - 2015

Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami został przyjęty w celu efektywnego zarządzania, zachowania i promocji dziedzictwa kulturowego w województwie mazowieckim. Działania te zostaną realizowane w ramach priorytetu strategicznego „Zachowanie regionalnej przestrzeni kulturowej i kultywowanie tradycji jako podstawa budowania tożsamości kulturowej regionu i kształtowania postaw społecznych w sferze opieki nad zabytkami oraz wykorzystania dziedzictwa dla rozwoju regionu”. Na cel ten składają się cele operacyjne obejmujące szereg działań bezpośrednio dotyczących opieki nad zabytkami na poziomie gminy:

Cel I. Ochrona i zachowanie materialnego i niematerialnego dziedzictwa regionu.

Działanie 1. Ochrona i zachowanie wartości dziedzictwa materialnego poprzez:

- rewaloryzację i rewitalizację zdegradowanych obiektów i obszarów historycznych;
- zapobieganie niszczeniu cennych obiektów, w tym zabezpieczenia przed pożarem, zalaniem, kradzieżą itp.;
- ochronę i zachowanie obiektów zagrożonych (szczególnych): architektury drewnianej, dworskiej, przemysłowej, obiektów budownictwa obronnego;
- wypracowanie wspólnie z samorządami lokalnymi programów ochrony zabudowy drewnianej (wiejskiej, małomiasteczkowej i uzdrowskiej);
- tworzenie płaszczyzny współpracy różnych podmiotów na rzecz usuwania zagrożeń systemowych i konfliktów w sferze opieki nad zabytkami;

- stworzenie we współpracy z Mazowieckim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków bazy dotyczącej zagrożonych zabytków.

Działanie 2. Ochrona zabytków ruchomych.

Działanie 3. Ochrona zabytków archeologicznych poprzez:

- identyfikacja zabytków archeologicznych;
- wykonywanie zaleceń konserwatorskich podczas procesów inwestycyjnych;
- ochrona i zachowanie zagrożonych (szczególnych) zabytków archeologicznych, cmentarzysk oraz posiadających własną formę krajobrazową.

Działanie 4. Ochrona, dokumentacja i popularyzacja zasobów o szczególnej wartości decydujących o specyfice regionu (najcenniejszych i charakterystycznych) poprzez:

- wspieranie i inicjowanie prac badawczych i dokumentacyjnych najcenniejszych obiektów zabytkowych regionu;
- promocję najcenniejszych i charakterystycznych dla regionu obiektów i obszarów zabytkowych;
- propagowanie i wspieranie działań służących szybkiej aktualizacji i uzupełnienia wojewódzkiej i gminnych ewidencji zabytków.

Działanie 5. Ochrona i kreowanie krajobrazów kulturowych zachowujących tożsamość kulturową i walory krajobrazowe, w tym komponowanych ciągów zieleni.

Działanie 6. Kształtowanie i ochrona przestrzeni historycznych miast i wsi poprzez:

- kształtowanie przestrzeni publicznych w nawiązaniu do tradycji miejsca;
- rewaloryzacja zabytkowej zabudowy na obszarach historycznych;
- ochrona panoram zabytkowych miast i wsi;
- zachowanie osi widokowych i zapewnienie właściwej ekspozycji zabytków;
- ochrona i rewaloryzacja małej architektury i zespołów zieleni (komunalnej);

- dostosowanie nowej zabudowy do warunków krajobrazowych, lokalnych tradycji budowlanych i gabarytów zabudowy historycznej.

Działanie 7. Rewitalizacja historycznych ośrodków życia kulturalnego.

Działanie 8. Pielęgnowanie tradycji i lokalnego folkloru w powiązaniu z zasobami dziedzictwa materialnego.

Działanie 9. Popularyzacja i zwiększanie dostępności do zasobów dziedzictwa poprzez:

- digitalizację zasobów dziedzictwa kulturowego;
- promocję projektów zajmujących się digitalizacją i archiwizowaniem dokumentów i fotografii znajdujących się w rękach prywatnych;
- wspieranie rozwoju nowych form udostępniania zbiorów muzealnych;
- zwiększanie dostępności do zabytków poprzez warunkowanie dotacji do prac w obiektach, zabytkowych od publicznego udostępniania tych obiektów.

Cel II. Kształtowanie tożsamości regionalnej.

Działanie 1. Utrwalanie i kształtowanie świadomości mieszkańców o historii i zasobach dziedzictwa kulturowego, w tym regionalnego i lokalnego oraz budowanie i pielęgnowanie wrażliwości na bogactwo przestrzeni kulturowej poprzez:

- tworzenie i rozwój ekspozycji regionalnych w instytucjach kultury;

Działanie 2. Kształtowanie regionalnej dumy w oparciu o zabytki architektury i budownictwa, krajobraz kulturowy, wydarzenia historyczne oraz działalność wybitnych osób poprzez:

- organizację konkursów dotyczących dziedzictwa i tradycji w celu rozwijania zainteresowań historią i dziedzictwem regionu;
- kreowanie wyobrażeń na temat tożsamości historycznej i kulturowej Mazowsza, z uwzględnieniem specyfiki lokalnej.

Działanie 3. Kreowanie ośrodków budowania tożsamości kulturowej regionu (w ramach pasm turystyczno-kulturowych oraz wskazanych w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego).

Działanie 4. Promocja walorów kulturowych regionu.

Cel III. Wzrost społecznej akceptacji dla ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego regionu.

Działanie 1. Stymulowanie działań służących ochronie obiektów zabytkowych i promowanie najlepszych przykładów takich działań poprzez:

- premiowanie działań służących odzyskaniu obiektów zabytkowych zagrożonych zniszczeniem;
- organizowanie konkursów dla właścicieli obiektów zabytkowych, promujących właściwą opiekę nad obiektem oraz jego udostępnienie.

Działanie 2. Edukacja społeczeństwa w zakresie praw i obowiązków dotyczących opieki nad zabytkami poprzez:

- szkolenia dla radnych, urzędników, właścicieli i użytkowników zabytków, organizacji pozarządowych, w zakresie opieki nad zabytkami, m.in. przez Departament Kultury, Promocji i Turystyki Urzędu Marszałkowskiego;
- upowszechnianie wiedzy o prawach i obowiązkach właścicieli zabytków, organizacja szkoleń dla właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych.

Działanie 3. Stymulowanie i intensyfikacja współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i pozarządowym w działaniach na rzecz edukacji, promocji, podniesienia świadomości o zasobach i potrzebie zachowania dziedzictwa regionu.

Cel IV. Efektywne zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego regionu oraz kreowanie pasm turystyczno-kulturowych.

Działanie 1. Wspieranie podmiotów posiadających w swoich zasobach znaczną liczbę zabytków w działaniach służących efektywnemu zarządzaniu obiektami zabytkowymi.

Działanie 2. Stymulowanie wykorzystania dziedzictwa kulturowego w obszarze przemysłów kultury i czasu wolnego;

Działanie 3. Kształtowanie pasm turystyczno-kulturowych;

Działanie 4. Kreowanie produktów turystyki kulturowej w oparciu o tradycje historyczne;

Działanie 5. Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju lokalnego i regionalnego poprzez organizację wydarzeń kulturalno-historycznych w miejscach zabytkowych;

Działanie 6. Adaptacja obiektów zabytkowych dla współczesnych funkcji kulturalnych, turystycznych i edukacyjnych;

Działanie 7. Propagowanie korzyści płynących z wykorzystania dziedzictwa i krajobrazu kulturowego dla rozwoju regionalnego i lokalnego poprzez:

- tworzenie finansowych i pozafinansowych mechanizmów współpracy różnych podmiotów działających w sferze ochrony i promocji dziedzictwa regionu;
- włączenie organizacji pozarządowych w działania samorządu województwa służące opiece nad zabytkami.

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO DO ROKU 2020

W treści strategii tematyka opieki nad zabytkami jest potraktowana dość pobieżnie, głównie w kontekście tworzenia więzi lokalnych społeczności z zamieszkiwanym przez nią obszarem oraz tworzenia i pielęgnowania tradycji regionalnych, tzw. „małych ojczyzn”, na którą w polityce regionalnej Unii Europejskiej kładzie się bardzo duży nacisk. W dokumencie zdiagnozowano najważniejsze problemy w dziedzinie kultury i dziedzictwa kulturowego występujące na Mazowszu, są to:

- spadek liczby instytucji kultury pociągający za sobą zmniejszenie oferty kulturalnej regionu;
- likwidacja znacznej liczby bibliotek w województwie;

- fakt znajdowania się licznie występujących w regionie zabytków w bardzo często w złym stanie technicznym oraz postępująca eliminacja zabudowy drewnianej z krajobrazu kulturowego Mazowsza;
- brak promocji i niski poziom wiedzy dotyczącej regionu oraz niewystarczającej identyfikacji mieszkańców z Mazowszem.

W związku z tym nacisk został położony głównie na promocje wizerunku województwa, której celem jest budowanie pozytywnych skojarzeń związanych z jego wizerunkiem i propagowanie produktów charakterystycznych dla regionu. Kreowanie i promocja produktu regionalnego nie tylko przyczyni się do budowania i wzmocnienia tożsamości i atrakcyjności regionu, ale także stanowić będzie ważny element jego promocji w wymiarze krajowym i europejskim. Województwo mazowieckie ze względu na swoje walory kulturowe, turystyczne i przyrodnicze ma ogromne możliwości promowania lokalnych, niepowtarzalnych produktów ściśle związanych ze środowiskiem geograficznym, kulturą oraz gospodarką regionu.

Przedstawione działania, w kontekście opieki nad zabytkami, będą w przeważającej mierze polegały na:

- Kształtowaniu tożsamości regionu oraz kreowaniu i promocji jego produktu, realizowanemu między innymi poprzez:
 - ochronę i promocję, którymi powinny zostać objęte zespoły urbanistyczne i dziedzictwo drewniane (w tym miejscowości o charakterystycznej unikalnej drewnianej zabudowie letniskowej położonej wzdłuż tzw. linii otwockiej), cenne krajobrazy kulturowe wsi i małych miast;
 - promocję unikalnych zabytków architektury, miejsc pamięci narodowej oraz zamieszkania i pobytu wielkich twórców identyfikujących się z regionem;
 - kreowanie regionalnych ośrodków tożsamości kulturowej.
- Promocji i zwiększaniu atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej regionu w oparciu o walory środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego realizowanej między innymi dzięki:

- wzmocnieniu dotychczasowych kierunków działań samorządu, propagujących zasoby dziedzictwa kulturowego oraz rozwój kultury w regionie;
- rewitalizacji zespołów zabytkowych i wykorzystanie ich do rozwoju funkcji turystycznych;
- wsparciu tworzenia lokalnych parków kulturowo-historycznych wokół istniejących zabytków architektury umożliwiających rozwój funkcji turystycznych.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego w zakresie opieki nad zabytkami skupiono się na następujących zagadnieniach:

- Kształtowaniu tożsamości kulturowej Mazowsza poprzez pielęgnowanie i rozwój lokalnych, materialnych i niematerialnych dóbr kultury;
- Potrzebie podnoszenia stanu świadomości społecznej w zakresie dziedzictwa historycznego, wspólnoty dziejów, tradycji;
- Zobowiązaniu do ochrony i utrzymania zabytków, przy uwzględnieniu potrzeb współczesnego społeczeństwa (zgodnie z Konwencją w sprawie Ochrony Zabytków Architektonicznych w Europie, podpisaną w Cordobie w 1995 r.), co realizowane będzie dzięki:
 - ochronie architektury drewnianej,
 - ochronie zespołów architektoniczno-parkowych, jako obrazu historycznej struktury społecznej,
 - uświadomieniu, iż współczesny zakres ochrony zabytków odbywa się w skali ponadjednostkowej, zawierającej budowle, dzieła, założenia i zespoły stanowiące przedmiot ochrony,
 - zróżnicowaniu potrzeb ochrony, z punktu widzenia przyrodniczego, kulturowo - zabytkowego, historycznego, turystyczno-wypoczynkowego, etc.

5.3 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM WYKONANYMI NA POZIOMIE POWIATU

POWIATOWY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KOZIENICKIEGO NA LATA 2013-2016

Powiatowy program opieki nad zabytkami opracowany został przez Starostwo Powiatowe w Kozienicach i zawiera dużą ilość informacji dotyczących terenów powiatu kozienickiego. Dla potrzeb programu sformułowano następującą wizję:

„Zabytki i krajobraz kulturowy stanowiące o tożsamości lokalnej – ważnym elementem zrównoważonego rozwoju gospodarczego, społeczno-kulturowego i turystycznego powiatu kozienickiego”

Program wyznacza szereg zadań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego w podziale na dwa cele strategiczne, w ramach których wyznaczono cele operacyjne. Do najważniejszych z punktu widzenia gminnego programu opieki nad zabytkami w ramach Celu strategicznego I. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej powiatu poprzez wyeksponowanie zabytków i jego walorów przestrzenno-krajobrazowych, są następujące cele operacyjne i zawarte w nich cele szczegółowe:

I.1. Popularyzacja i upowszechnianie wiedzy o zabytkach i ich ochronie.

I.1.1. Oznakowanie zabytków

Opis zadania

Działanie będzie polegać na oznakowaniu, odnowie i uzupełnieniu znaków zabytków prawnie chronionych. Opracowane zostaną także procedury w prowadzenia i opracowania jednolitego systemu tablic informacyjnych, dotyczącego zasobów dziedzictwa kulturowego i najcenniejszych zabytków powiatu wpisanych do gminnych ewidencji zabytków.

I.1.2. Wypracowanie form przekazywania i popularyzacji wiedzy o zabytkach lokalnej społeczności

Opis zadania

Przekazywanie i popularyzacja wiedzy o zabytkach lokalnej społeczności wymaga odpowiedniego doboru form, metod i treści. Skuteczną formą będzie wprowadzenie i wzmocnienie tematyki ochrony dziedzictwa do systemu edukacji przedszkolnej i szkolnej poprzez wspieranie i organizowanie zajęć na rzecz integracji ze środowiskiem kulturowym swoich miejscowości i powiatu. W tym celu należy wykorzystać obiekty zabytkowe jako miejsca edukacji pozaszkolnej, wyjazdów studyjnych, warsztatów naukowo-edukacyjnych i wystaw tematycznych. Samorządy powinny zorganizować cykle szkoleń i spotkań informujących o formach ochrony zabytków, prawnymi aspektami zarządzania nimi i korzystania z nich. Placówki kulturalno-oświatowe powinny organizować i dostosować formy wystaw umożliwiające popularyzację wiedzy o zabytkach jak najszerszemu kręgowi odbiorców. Dla dorosłych można by organizować zajęcia w ramach np. Akademii Dziedzictwa, a dla dzieci i młodzieży prowadzenie obserwacji zmian zachodzących na przestrzeni wieków w oparciu o lokalne zabytki.

I.1.3. Promocja dziedzictwa kulturowego i tradycji regionu

Opis zadania

Promocja dziedzictwa kulturowego i tradycji regionu jest stałym elementem w środkach masowego przekazu prowadzonych przez powiat oraz licznych wydawnictw ukazujących się pod jego patronatem i z jego inicjatywy. Tematyką tą zajmują się również placówki kulturalne z terenu powiatu oraz organizacje pozarządowe w tym grupy rekonstrukcji historycznej. Należy kontynuować dotychczasowe sprawdzone formy działania włączając do nich aktywniej środowiska lokalne i związki wyznaniowe, a w szczególności parafie rzymskokatolickie, które są w posiadaniu zabytkowych obiektów z ich wyposażeniem. Owocem tych działań powinno być opracowanie mapy zabytków powiatu, jako atrakcyjnej graficznie formy reklamy, ułatwiającej dotarcie do wszystkich historycznych zakątków powiatu, co umożliwi popularyzację zasobów kulturowych. Należy również opracować, aktualizować i udostępniać bazę danych zarówno o zabytkach, jak i dziedzictwie niematerialnym powiatu. Szczególną uwagę należy zwrócić na promowanie kultywowanych i odtwarzanych tradycyjnych obrzędów, ceremonii czy zwyczajów.

I.1.4. Tworzenie tras i produktów turystycznych w oparciu o zabytki architektury i pasma przyrodniczo-kulturowe

Opis zadania

Pomimo że przez teren powiatu przebiegają liczne szlaki rowerowe i piesze należy opracować i udoskonalić oznakowanie tras turystycznych i ciągów spacerowych umożliwiających wędrowanie pozwalające na zapoznanie się z walorami przyrodniczymi i kulturowymi powiatu. Szczególny akcent powinien być położony na opracowanie produktu turystyki pieszej, rowerowej i spływów kajakowych w oparciu o wyeksponowanie unikalnych wartości krajobrazowo-kulturowych, nie występujących w innych regionach kraju ekosystemów i zabytków. Należy kontynuować wytyczenie nowych tras i ich promocję poprzez cykliczną organizację Powiatowego Rajdu Rowerowego „Śladami historii” oraz udoskonalać formułę tego przedsięwzięcia. W jej ramy należy włączyć oddolne inicjatywy społeczne m. in. takie jak, wytyczenie historycznego szlaku bojowego 31. Pułku Strzelców Kaniowskich. Pożądanym jest opracowanie tematycznych szlaków turystycznych wykorzystujących miejsca pamięci narodowej.

I.2. Ochrona krajobrazu kulturowo-przyrodniczego.

I.2.1 Zapobieganie degradacji i odnowa obiektów zabytkowych i obszarów przyrodniczych

Opis zadania

Zahamowanie procesów degradacji zabytków powinno następować poprzez sukcesywną konserwację i rewaloryzację obiektów stanowiących własność powiatu, gmin oraz wdrożenie instrumentów finansowych wspierających działania właścicieli i dysponentów obiektów zabytkowych w zakresie prowadzenia prac remontowych przy tego typu obiektach. Należy określić również warunki współpracy z właścicielami zabytków, eliminując sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków. Poprawa stanu wiedzy na temat roli i potrzeby ochrony dziedzictwa kulturowego wymaga opracowania cyklu szkoleń wraz z materiałem poglądowym skierowanego do przedstawicieli lokalnych społeczności mających na celu zaprezentowanie właściwych metod rewaloryzacji i sposobów remontowania obiektów zabytkowych, także sprawnym ich zarządzaniem i możliwościami pozyskiwania

funduszy. Należy wspierać działania władz samorządów gminnych, które zamierzają utworzyć na swoich terenach parki kulturowe.

I.2.2 Promowanie wzorów regionalnej architektury i budownictwa

Opis zadania

W celu zachowania zanikających form architektonicznych regionu, należałoby dokonać merytorycznej analizy oraz wypracować i upowszechnić syntetyczny wzorzec budownictwa, który nawiązywałby do charakterystycznych cech krajobrazu kulturowego regionu. Dla inwestorów realizujących zatwierdzone projekty powinny być opracowane przez samorządy procedury ulg finansowych oraz promocja powstających obiektów

I.2.3 Koordynowanie kształtowania ładu przestrzennego powiatu

Opis zadania

W celu zachowania pozostałych układów urbanistycznych i ruralistycznych, a także zachowania krajobrazu kulturowego, należy uwzględnić w planach zagospodarowania przestrzennego elementy zabytkowe i obszary o wysokich walorach przyrodniczych. Umożliwi to kreowanie wizerunku powiatu poprzez zintegrowanie ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz przyjęcie odpowiednich zasad zagospodarowania przestrzeni. Należy opracować procedury koordynacji kreowania ładu przestrzennego gmin szczególnie przy opracowywaniu planów zagospodarowania przestrzennego oraz przestrzegania realizacji zapisów studium uwarunkowań i kierunki rozwoju.

W ramach Celu strategicznego II. Stymulowanie rozwoju gospodarczego i życia społeczno-kulturowego powiatu w oparciu o jego dziedzictwo kulturowe, dla gminnego programu opieki nad zabytkami najważniejsze są następujące cele operacyjne i zawarte w nich cele szczegółowe:

II.1. Budowa tożsamości mieszkańców powiatu w oparciu o lokalne dziedzictwo kulturowe.

II.1.1. Wspieranie inicjatyw kreujących tożsamości regionu

Opis zadania

Zasadniczym warunkiem zachowania własnej kultury i jej trwania jest przekaz dziedzictwa kulturowego dlatego należy wspierać inicjatyw lokalnych środowisk w promowaniu zasobów kulturowych i walorów środowiska naturalnego. Dużą rolę w kreowaniu tożsamości regionu odgrywają coraz częściej inicjatywy oddolne, wyrażające aktywność lokalnej społeczności. Należą do nich stowarzyszenia, grupy rekonstrukcji historycznej czy też organizacje turystyczne i grupy nieformalne.

5.4 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM I WYKONANYMI NA POZIOMIE GMINY

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY KOZIENICE

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego ustala następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

STREFA A – ścisłej ochrony konserwatorskiej:

Obejmuje obszary szczególnie wartościowe o dobrze zachowanej strukturze przestrzennej do bezwzględного utrzymania. W strefie tej występuje priorytet wymagań konserwatorskich .

1) Wskazuje się następujące obszary objęte ochroną w strefie a ścisłej ochrony konserwatorskiej:

- układ urbanistyczny centrum miasta Kozienice obejmujący w szczególności zespół pałacowo-parkowy, kościół pw. Świętego Krzyża oraz Plac 15 Stycznia;

2) W obrębie strefy wskazuje się następujące rodzaje działań:

- zachowanie rozplanowania sieci ulic i placów bez zmiany historycznego przebiegu, przekroju poprzecznego, linii zabudowy oraz rozmieszczenia zabudowy,
- zachowanie historycznego systemu parcelacji,

- zachowanie historycznych cech architektonicznych zabytkowej zabudowy, w szczególności gabarytów, kształtów i pokryć dachowych, elewacji zewnętrznych i detali architektonicznych zespołu budynków pałacowych oraz kościoła,
- rewaloryzacje i zachowanie historycznego ukształtowania terenu parku, w szczególności układu komunikacyjnego, zbiorników wodnych, nasadzeń,
- dostosowanie współczesnych funkcji do wartości zabytkowych zespołu i poszczególnych obiektów, a nie odwrotnie; w przypadku obiektów o znacznej wartości kulturowej projekt adaptacji do współczesnych potrzeb należy poprzedzić badaniami architektonicznymi,
- restauracje i modernizacje techniczne obiektów z maksymalnym zachowaniem struktury budowli, detalu architektonicznego oraz wystroju wnętrz,
- na obszarze objętym strefą „A” wszelkie prace ziemne, prace związane z gospodarowaniem zielenią, remonty, modernizacje, adaptacje, projekty uzupełnienia zabudowy, reklamy etc. należy uzgadniać z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,
- na obszarze objętym strefą „A” obowiązuje zakaz lokalizacji nośników reklamowych.

STREFA B – ochrony konserwatorskiej:

Obejmuje ona obszar podlegający rygorom w zakresie utrzymania zasadniczych elementów rozplanowania, istniejącej substancji zabytkowej oraz charakteru i skali nowej zabudowy.

1) Wskazuje się następujące obszary objęte ochroną w strefie B ochrony konserwatorskiej:

- centralną część miasta Kozienice (otaczającą strefę a ścisłej ochrony konserwatorskiej) wraz z zespołem zabudowy śródmiejskiej;
- hamernia oraz cmentarz żydowski wraz z okoliczną zabudową położone w południowej części miasta Kozienice;
- centralną część wsi Świerże Górne wraz z kościołem i drewnianą dzwonnica oraz cmentarzem rzymsko-katolickim i cmentarzem z i wojny światowej;
- centralną część wsi Ryczywół wraz z kościołem pw. Świętej Katarzyny;

2) W obrębie strefy wskazuje się następujące rodzaje działań:

- zachowanie zasadniczych elementów układu przestrzennego, w tym: rozplanowania ulic, rozplanowania i form zabudowy, historycznych linii zabudowy i szerokości działek, utrzymanie, podkreślenie i utrwalenie zasadniczych elementów rozplanowania, tj. kształtu placów i przebiegu dróg;
- utrzymanie skali i charakteru zabudowy uzupełniającej;
- uzyskiwanie uzgodnienia wojewódzkiego konserwatora zabytków przed wydaniem decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu i uzgadnianie wszelkiej dokumentacji projektowej dotyczącej prac remontowo-budowlanych;
- uzupełnienie zabudowy i zagospodarowania w formie otuliny dawnych traktów i dostosowanie nowej zabudowy w zakresie sytuacji, skali i bryły do istniejącej;
- usunięcie lub odpowiednią przebudowę obiektów dysharmonizujących, kolidujących usytuowaniem, skalą i charakterem z historyczną strukturą przestrzenną;
- uzyskiwanie uzgodnienia wojewódzkiego konserwatora zabytków przed wydaniem decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu i uzgadnianie wszelkiej dokumentacji projektowej dotyczącej prac remontowo - budowlanych.

STREFA E - ochrony ekspozycji:

Strefa ochrony ekspozycji obejmuje obszary stanowiące zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołów i obiektów zabytkowych.

1) Wskazuje się następujące obszary objęte ochroną w strefie E ochrony ekspozycji:

- w kierunku wsi Ryczywół - pole ekspozycji od strony południowo-wschodniej;
- w kierunku parku w Janikowie - pole ekspozycji od strony północno-wschodniej;
- w kierunku hamerni w mieście Kozienice - pole ekspozycji od strony południowej;
- w kierunku zabudowań wsi Brzeźnica - pole ekspozycji od strony zachodniej.

2) W obrębie strefy wskazuje się następujące rodzaje działań:

- wyłączenie terenu spod zabudowy kubaturowej ujemnie wpływającej na ekspozycje obszaru objętego ochroną (zabudowa kubaturowa powyżej 12 m wysokości);
- uporządkowanie substandardowej zabudowy na przedpolu ekspozycji;
- uczytelnienie układów urbanistycznych na styku z terenami otwartymi;
- zakaz wprowadzania nasadzeń wysokich i zwartych, w tym zakaz zalesień;

STREFA K – ochrony krajobrazu:

Obejmuje obszary krajobrazu integralnie związane z zespołami i obiektami zabytkowymi.

1) Wskazuje się następujące obszary objęte ochroną w strefie K ochrony krajobrazu:

- centralna część miasta Kozienice (otaczająca strefy B ochrony konserwatorskiej) obejmująca historyczne ukształtowanie i najstarszą tkankę miejską;
- układ ruralistyczny wsi Ryczywół wraz z terenami zalewowymi ujścia rzeki Radomki;
- zabytkowy cmentarz żydowski we wsi Ryczywół [brak śladów cmentarza];
- zabytkowy cmentarz rzymsko-katolicki we wsi Ryczywół;
- układ ruralistyczny wsi Wola Chodkowska wraz z historyczną zabudową zagrodową;
- układ ruralistyczny wsi Nowa Wieś wraz z historyczną zabudową zagrodową;
- układ ruralistyczny wsi Holendry Piotrkowskie wraz z historyczną zabudową zagrodową;
- zabytkowy cmentarz ewangelicki we wsi Holendry Kuźmińskie;
- układ ruralistyczny wsi Piotrkowice wraz z historyczną zabudową zagrodową;
- zabytkowy cmentarz niemiecki we wsi Chinów [brak śladów cmentarza];
- zabytkowy cmentarz ewangelicko-augsburski we wsi Chinów;
- układ ruralistyczny wsi Przewóz wraz z historyczną zabudową zagrodową;
- układ ruralistyczny wsi Holendry Kozienickie wraz z historyczną zabudową zagrodową;
- układ ruralistyczny wsi Wólka Tyrzyńska wraz z historyczną zabudową zagrodową;
- pozostałości zabytkowego parku w Janikowie;
- układ ruralistyczny wsi Samwodzie wraz z historyczną zabudową zagrodową;

- układ ruralistyczny wsi Kępeczki wraz z historyczną zabudową zagrodową;
- układ ruralistyczny wsi Staszów wraz z historyczną zabudową zagrodową;
- układ ruralistyczny wsi Brzeźnica wraz z historyczną zabudową zagrodową;
- układ ruralistyczny wsi Kociołki wraz z historyczną zabudową zagrodową;

2) W obrębie strefy K ochrony krajobrazu kulturowego wskazuje się następujące rodzaje działań:

- ograniczenie wznoszenia wysokich obiektów kubaturowych (powyżej 12m), obiektów technologicznych (powyżej 15m) i przysłon z zieleni wysokiej na przedpolu zabudowy o wysokiej wartości kulturowej oraz na charakterystycznych osiach widokowych,
- utrzymanie charakterystycznego dla układu urbanistycznego klimatu związanego z otoczeniem obiektów o wysokiej wartości kulturowej, a także tradycyjnego wyposażenia przestrzeni historycznej, czytelnej w krajobrazie,
- projektowanie nowych elementów zabudowy i wyposażenia układów urbanistycznych i ruralistycznych dostosowanych do tradycji miejsc, ich otoczenia oraz odpowiednich dla całych zespołów historycznych objętych ochroną, utrzymanie rozplanowania zespołów urbanistycznych i ruralistycznych, tj. linii regulacyjnych dróg i placów, linii zabudowy i podziałów parcelacyjnych,
- zachowanie istniejącego drzewostanu o wysokich walorach krajobrazowych (aleje, grupy drzew podkreślające rozplanowanie układów urbanistycznych i ruralistycznych miasta i wsi, drzewa o walorach pomnikowych),
- utrzymanie historycznego rozplanowania zespołów cmentarnych, w zakresie układu kwater, alei, szpalerów drzew, kaplic, zabytkowych nagrobków,
- zaleca się w miarę możliwości usunięcie obiektów dysharmonizujących z otoczeniem.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY KOZIENICE NA LATA 2008-2020

Strategia w sposób bardzo ogólny porusza tematykę ochrony dziedzictwa kulturowego. Jej elementy możemy znaleźć w misji strategii, która brzmi:

„Misją gminy Kozienice jest stworzenie poczucia stabilizacji i perspektyw rozwoju swoim mieszkańcom, dla wzmocnienia ich identyfikacji z miejscem zamieszkania. Kierując się zasadami

zrównowalonego rozwoju pragnie ona rozwijać gospodarkę lokalną, turystykę, rolnictwo w oparciu o wyjątkowe walory przyrodnicze, geograficzne i historyczne."

W dalszej części dokument określa turystykę, wykorzystującą lokalne zasoby kulturowe jako jeden z podstawowych kierunków rozwoju gminy Kozienice. Region ma dostatecznie wiele atrakcji przyrodniczych i kulturowych, aby mieć szanse w konkurencji o przyciągnięcie polskich i zagranicznych turystów, zwłaszcza weekendowej dla aglomeracji warszawskiej. Wymaga to jednak zasadniczego urozmaicenia obecnej oferty wypoczynkowej, modernizacji bazy pobytowej, polepszenia warunków dojazdu i szerokich działań na rzecz poprawy standardów otoczenia. Wykorzystując potencjał i bliskość Kazimierza Dolnego można reaktywować połączenie wodne na Wiśle pomiędzy Kozienicami a Kazimierzem Dolnym.

Duże znaczenie dla rozwoju posiadać może turystyka edukacyjna w tym etnograficzna i ekologiczna. Gmina Kozienice położona jest w regionie posiadającym bogatą przeszłość. Znajdujące się w jej pobliżu miejscowości: Czarnolas, Czersk, Maciejowice, Magnuszew, Sieciechów – Opactwo, Policzna, Studzianki Pancerne, Warka umożliwiają tworzenie tras turystycznych dla młodzieży szkolnej (głównie z terenu aglomeracji warszawskiej) ułatwiających realizację programu historii, wiedzy o społeczeństwie oraz edukacji ekologicznej.

Brakuje niestety konkretnego działania poświęconego ochronie zabytków, a spośród wskazanych przez strategię tylko działanie 5.11 Promocja gminy Kozienice w dość ogólny sposób odnosi się do tematyki dziedzictwa kulturowego. W jego ramach wskazano m.in. następujące zadania:

- systematycznie dbać o estetykę miasta,
- utrzymać kontakty z prasą, radiem i telewizją w celu regularnego przekazywania wiedzy o walorach i możliwościach rekreacyjno - wypoczynkowych Gminy Kozienice,
- aktualizować strony internetowe zamieszczając w nich oferty inwestycyjne, walory turystyczno - wypoczynkowe miasta i gminy, imprezy i wydarzenia kulturalne,
- wznawiać nakład foldera prezentującego Gminę Kozienice, jak również miejscowości na terenie powiatu kozienickiego. Aktualizować oferty

inwestycyjne, informacje o gospodarstwach agroturystycznych, informacje o możliwościach rekreacyjno – wypoczynkowych rejonu,

- oznakować zabytki na terenie miasta,
- podjąć starania mające na celu stworzenie galerii z pracownią malarską i „Ogrodu Sztuki” przy Domu Kultury,
- promować kulturę regionalną na forum ogólnopolskim.

6. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY KOZIENICE

6.1 CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA GMINY KOZIENICE

Gmina Kozienice położona jest w południowej części województwa mazowieckiego w powiecie kozienickim. Gmina Kozienice graniczy:

- od południa z gminami: Garbatka Letnisko i Sieciechów w powiecie kozienickim oraz gminą Pionki w powiecie radomskim
- od wschodu z gminą Maciejowice w powiecie garwolińskim i gminą Stężycza w powiecie ryckim (województw lubelskie)
- od północy z gminami: Magnuszew w powiecie kozienickim i Wilga w powiecie garwolińskim
- od zachodu z gminą Głowaczów w powiecie kozienickim.

Kozienice leżą w odległości około 80 km od Warszawy oraz około 40 km od Radomia. Takie położenie powoduje, że to właśnie Radom i Warszawa są głównymi ośrodkami oddziaływującymi na gminę.

Powierzchnia gminy wynosi 245,56 km², a zamieszkuje ją około 30 500 osób. Średnia gęstość zaludnienia wynosi nieco ponad 124 osoby/km² - bardzo zbliżona do średniej krajowej (122 osoby/km²). Wartość wskaźnika gęstości zaludnienia znacznie podwyższa miasto, w którym średnio km² powierzchni zamieszkuje 1876 osób (ponad 18 000 mieszkańców na powierzchni 1045 km²). Kozienice są gminą miejsko - wiejską. Teren wiejski charakteryzuje się dużym udziałem powierzchni rolnych i leśnych.

Tereny zabudowane gminy zajmują jedynie 7% jej powierzchni, największy udział mają tereny rolne - 48% i leśne - 40%.

Gmina posiada rozbudowaną sieć hydrograficzną. Około 5% powierzchni pokrywają wody powierzchniowe. Składają się na nią naturalne: ciek (Wisła wraz z dopływami) i zbiorniki wodne (Jezioro Kozienickie, Jezioro Opatkowickie) oraz zbiorniki sztuczne (retencyjne).

W centrum miasta krzyżują się drogi krajowe o znaczeniu regionalnym: nr 79 z Warszawy do Krakowa przez Sandomierz i nr 48 z Tomaszowa Mazowieckiego do Kocka. Obwodnica, która odciążałaby ruch w mieście nadal jest jedynie w fazie projektów.

Okolice Kozienic, dzięki dużym powierzchniom lasów, bliskości Wisły posiadają znaczne walory przyrodnicze. Fragmenty Doliny Środkowej Wisły i Puszcza Kozienicka zostały zaliczone do węzłowych obszarów krajowej sieci ekologicznej ECONET.

Dziś, do najważniejszych determinant rozwoju gminy należą:

- zlokalizowana na terenie gminy Elektrownia Kozienice (ob. ENEA Wytwarzanie) o mocy 2913 MW (będąca jednym z głównych dostawców energii w skali kraju),
- położenie gminy w pobliżu Radomia, pełniące funkcje ośrodka subregionalnego,
- położenie gminy w zasięgu oddziaływań aglomeracji warszawskiej,
- położenie gminy w dolinie środkowej Wisły (zagrożenie powodziowe z jednej strony oraz walory krajobrazowe i przyrodnicze z drugiej strony),
- wysokie walory środowiska przyrodniczego (obszary: Natura 2000 - „Dolina Środkowej Wisły”, „Ostoja Kozienicka”, projektowany obszar Natura 2000 z Dyrektywy Siedliskowej: „Puszcza Kozienicka”; Kozienicki Park Krajobrazowy; rezerваты i użytki ekologiczne),
- przebiegające przez gminę drogi krajowe prowadzące ruch tranzytowy o znaczeniu regionalnym i krajowym,
- rolniczy charakter gminy.

6.2 RYS HISTORYCZNY GMINY KOZIENICE

Początki osadnictwa na obszarze obecnej gminy Kozienice sięgają X - XI wieku. Po raz pierwszy w źródłach historycznych Kozienice wystąpiły w 1206 r. w związku z nadaniem dóbr kozienickich klasztorowi Norbertanek w Płocku. W roku 1326 r. wieś została lokowana na prawie magdeburskim przez Władysława Łokietka. W czasach Jagiellonów Kozienice stały się - ze względu na okoliczne puszcze - jednym z ulubionych królewskich miejsc polowań. Sprzyjało temu położenie w pobliżu traktu z Krakowa do Wilna, którym często podróżowali Jagiellonowie.

W Kozienicach zbudowano elementy mostu łyżwowego, którym przeprowiły się wojska polskie zmierzające ku Państwu Zakonu Krzyżackiego podczas wielkiej wojny w 1410 r. Władysław Jagiełło wybudował w Kozienicach pierwszy dwór, w którym w 1467 r. urodził się jego wnuk Zygmunt Stary. Upamiętnia to wzniesiona około 1517 r. renesansowa kolumna w pałacowym parku.

Na początku XVI w. Kozienice były zamieszkane przez kilku kmieci, kilkunastu zagrodników, kilku łowczych, młynarza i obsługujących przeprawę przez Wisłę przewoźników. Królowa Bona wprowadzała w kluczu kozienickim gospodarke folwarczną. W 1549 r. Zygmunt August lokował miasto Kozienice. Wieś Kozienice, położona na lewym brzegu Zagożdżonki, była później nazywana Starą Wsią. Uporządkowano wtedy także założenie dworskie. Lokację miejską na prawie magdeburskim zatwierdził sejm piotrkowski 3 lipca 1550 r. W 1557 r. Zygmunt August uposażył i ufundował parafię w Kozienicach. Rok później Kozienice uzyskały przywilej na trzy jarmarki rocznie.

Na przełomie XVI i XVII w. utrata przez Kraków na rzecz Warszawy roli centrum politycznego Królestwa, a także zmniejszenie się znaczenia Wilna w związku z wygaśnięciem Jagiellonów, ograniczyło znaczenie traktu z Krakowa na Litwę. Kozienice, nie nawiedzane już tak często przez monarchów, traciły na znaczeniu. W 1596 r. utworzono ekonomię kozienicką (Kozienice z kluczem 12 wsi). Epidemia cholery w 1652 r. oraz potop szwedzki i okupacja siedmiogrodzka wyludniły i zrujnowały miasteczko - w 1660 r. w Kozienicach było zaledwie 29 domów. Ogrom strat spowodował, że Jan III Sobieski na 15 lat zwolnił miasto od podatków. Wielka wojna północna oraz epidemia dżumy w latach 1709-1711 ponownie spustoszyły miasteczko. Poprawa nastąpiła dopiero w II połowie XVIII w. W 1769 r. Stanisław

August rozszerzył przywilej na organizowanie jarmarków (do 12 jarmarków rocznie). W 1777 r. architekt i zarazem administrator ekonomii kozienickiej Jan Kanty Fontana wzniósł w Kozienicach pałac wg projektu Franciszka Placidiego. Po tym, jak w 1782 r. strawił miasto wielki pożar, zostało ono odbudowane wg projektów Placidiego. Zaczął rozwijać się przemysł – działał w mieście browar, w 1785 r. utworzono hamernię, a w II połowie lat 80. największą w Polsce manufakturę broni – rusznikarnię. Podczas wojny z Rosją w obronie Konstytucji 3 Maja, w lecie 1792 r., po lipcowym rozejmie, trzon armii polskiej z Poniatowskim i Kościuszką wycofał się w rejon Kozienic. W 1794 r., w trakcie powstania kościuszkowskiego, miasto zostało w znacznym stopniu zniszczone, zdewastowano m.in. pałac oraz hamernię.

Po trzecim rozbiore dobra kozienickie dostały się w ręce Austriaków, w epoce napoleońskiej w ramach Księstwa Warszawskiego utworzono powiat kozienicki, natomiast po kongresie wiedeńskim weszły w skład Królestwa Polskiego. Po powstaniu listopadowym, w 1835 r. zostały nadane generałowi Iwanowi Dehnowi, jako majorat. Od 1842 r. Kozienice były miastem okręgowym w powiecie radomskim. Puszcza Kozienicka była w czasie powstania styczniowego ostoją wielu partii powstańczych. W wyniku reorganizacji administracji po powstaniu styczniowym, w 1867r. ponownie utworzono powiat kozienicki.

Druga połowa XIX w. przyniosła Kozienicom kilka ważnych inwestycji – zbudowana została szosa radomska oraz nowy, murowany kościół pw. św. Krzyża. Na przełomie XIX i XX wieku pałac kozienicki przebudowany został w stylu neorenesansu francuskiego. Kozienice były w tym czasie miastem garnizonowym carskiego, 25 Smoleńskiego Pułku Piechoty. W latach 1905-1906 zbudowano w mieście cerkiew prawosławną o konstrukcji murowanej (przekształconą w 1915 roku w kościół garnizonowy, a następnie rozebraną w latach 30.). W roku 1910 została doprowadzona do Kozienic kolej. W pierwszym roku i wojny światowej Kozienice kilkakrotnie przechodziły z rąk do rąk. Dopiero ofensywa gorlicka z maja 1915 r. umożliwiła zajęcie całego Królestwa Polskiego przez wojska państw centralnych.

W niepodległej Polsce pałac kozienicki stał się siedzibą urzędów oraz szkół. Miasto rozwijało się dość szybko, w 1937 r. przystąpiono nawet do opracowania planu zagospodarowania przestrzennego Kozienic, co było wówczas ewenementem w grupie średnich i małych miast. We wrześniu 1939 r. spłonął kozienicki pałac wraz z cennymi zbiorami (odbudowę rozpoczęto dopiero w latach 50.). W utworzonym przez Niemców

getcie więziono momentami nawet ok. 12 000 Żydów z Kozienic i okolicy, którzy zostali potem wywiezieni do hitlerowskich obozów zagłady.

Spod okupacji niemieckiej Kozienice zostały wyzwolone 15 stycznia 1945 r. W okresie powojennym (lata 60-te) nastąpiło uprzemysłowienie miasta. Najważniejsza dla Kozienic była budowa w Świerżach Górnych największej w Polsce elektrowni opalanej węglem kamiennym. Miasto odbudowano ze zniszczeń wojennych, a w związku z rozwojem przemysłu nastąpił znaczny wzrost liczby mieszkańców, dla których wybudowano osiedla mieszkaniowe. W 1981 r. otwarto w mieście nowe budynki szpitala w zmienionej lokalizacji.

W wyniku reformy administracyjnej z 1998 r. Kozienice zostały miastem powiatowym. Bliskość Puszczy Kozienickiej, ciekawe zabytki powodują, że w gminie coraz większą rolę zaczyna odgrywać branża rekreacyjno-turystyczna.

6.3 ROZWÓJ PRZESTRZENNY

Większość wsi na terenie gminy ma formę ulicówek z zabudową zagrodową. Ich rozwój przestrzenny odbywał się w sposób ciągły. Istotne jest zachowanie ich utrwalonego historycznie układu przestrzennego. Natomiast stolica gminy przechodziła w przeszłości wiele istotnych zmian układu urbanistycznego.

Po uzyskaniu praw miejskich w 1549 r. Kozienice zostały podzielone na miasto (na lewym brzegu Zagożdżonki) oraz wieś później nazwaną Starą Wsią (na prawym brzegu). Rozwój przestrzenny miasta nastąpił za Stanisława Augusta. Miasto w tym czasie charakteryzowało się obszernym rynkiem, a poza pałacem, ratuszem i drewnianym kościołem parafialnym pozostałe budynki były w zasadzie drewniane, pobudowane bez planu i chaotycznie. Z inicjatywy króla w 1777 r. został wzniesiony pałac, który zastąpił dawny drewniany dwór, oraz utworzono park. W założenie pałacowo-parkowe została wkomponowana specjalnie w tym celu uregulowana Zagożdżonka.

Drewniana i bezplanowa zabudowa miasta została w większej części zniszczona przez pożar w 1782 r. Królewski architekt Jan Kanty Fontana opracował plan („Planta”) odbudowy miasta zgodny z zasadami francuskiej szkoły urbanistycznej

- miasto miało uzyskać formę prostokąta powiązanego z pałacem. Wjazd do miasta od strony Jedlni stanowiła szeroka aleja. Zamknięcie osi szosy stanowił kościół. Oś poprzeczną wyznaczała ulica krzyżująca się z główną aleją. Przy rynku o wymiarach 540m × 175m stały pałac i ratusz. Zabudowa mieszkalna miała być rozplanowana w formie szachownicy, utworzonej przez kwartały zabudowy. dwie połowy: warszawska (południowo-zachodnia) i lubelska (południowo-wschodnia). Pałac miał stanowić dominantę założenia miejskiego - ulice miały biec równolegle do jego osi. Mimo, że plan nie został w całości zrealizowany, Kozienice rozbudowały się znacznie, wytyczono szerokie ulice, włączono osiowo pałac w założenie miejskie. Zabudowa była jednak w większości drewniana, drogi nie były utwardzone.

W tzw. części warszawskiej Kozienic zaczęto stawiać budynki w pierzejach równoległych do ulic. W części tzw. lubelskiej budynki w dalszym ciągu stawiano w sposób nieuporządkowany. W 1836 r. w części lubelskiej dodano nowe ulice przyrynkowe i zaczęto porządkować zabudowę. W 1860 r. w mieście było ledwie 10 ulic. Istniał za to szpital, dwie szkoły, poczta, 4 zajazdy, 14 karczm, hamernia, garbarnia, browar, farbiarnia, sieczkarnie. W drugiej połowie XIX w. istniała już droga bita do Radomia. Drewniany kościół został rozebrany w 1869 r. Nowy kościół wybudowano w północno-zachodniej części rynku. Synagogę zbudowano w 1898 r. na południe od ulicy Magietowskiej i Lubelskiej. Na początku XX w. miasto liczyło 6,5 tys. mieszkańców. Rozwinęło się szkolnictwo - w mieście było 6 szkół. W 1938 r. Kozienice miały 30 ulic oraz 3 place. Część ulic była utwardzona. W mieście mieszkało 8,7 tys. obywateli. W 1937 r. przystąpiono do opracowania nowego planu zakładającego rozbudowę Kozienic oraz reorganizację przestrzeni miejskiej, m.in. przez wydobycie osi głównej miasta, która przestała być czytelna. Został powiększony także ogród pałacowy o teren dawnego placu kościelnego. W strukturze miasta wyróżnia się osiowe zabytkowe założenie pałacowo-parkowe i układ centrum miasta.

6.4 OKRESY ROZWOJU ŚRODOWISKA KULTUROWEGO MIASTA

W wyniku analizy procesu dziejowego Kozienic da się wyodrębnić kilka okresów, charakteryzujących się specyficznymi właściwościami środowiska kulturowego:

- okres przedlokacyjny (do I połowy XIV w.),

- okres wsi lokacyjnej oraz królewskiego dworu myśliwskiego (połowa XIV w. – połowa XVI w.),
- przedindustrialne miasteczko królewskie (połowa XVI w. – lata 70/80. XVIII w.),
- miasto o funkcjach rezydencjonalnej, przemysłowej, handlowej i garnizonowej (lata 70/80. XVIII w. – okres I wojny światowej),
- prowincjonalne miasto powiatowe (I wojna światowa – lata 60. XX w.),
- ośrodek przemysłowy (od lat 60. XX w.).

6.5 ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY KOZIENICE

Teren gminy Kozienice obfituje w cenne obiekty zabytkowe. Znajdują się tu kościoły, kaplice, interesujące założenia pałacowe, a także spora liczba zabytkowych cmentarzy. W połączeniu z atrakcyjnym krajobrazem przyrodniczym stanowi to dobrą bazę do rozwoju turystyki i przyciągnięcia zwiedzających z kraju i zagranicy. Do najważniejszych zabytków należą:

Zespół pałacowo-parkowy w Kozienicach

Zespół pałacowo - parkowy w Kozienicach wpisany w rejestr zabytków (98/A/81) zbudowano w latach 1778-91 wg projektu Franciszka Placidiego dla króla Stanisława Augusta Poniatowskiego - przebudowany w latach 1839-65 dla generała Iwana Dehna. Przebudowany następnie w stylu renesansu francuskiego w latach 1899 - 1904 przez Franciszka Arveuf. W 1939 r. pałac został spalony przez Niemców, pozostała jedynie lewa oficyna i cokoły pod rzeźby z czasów stanisławowskich, przedstawiające polowania na dzika i niedźwiedzia (rzeźby obecnie zrekonstruowano). W miejscu głównego korpusu zbudowano w latach 50-tych bezstylowy budynek dla władz powiatowych. Na dziedzińcu basen z lat 1839-63, otoczony kolumnami w formie czworoliścia z piaskowca szydłowieckiego. Park w stylu angielskim, założony przez Jana Kantego Fontanę, położony jest na tyłach pałacu. W parku zniszczony cmentarzyk prawosławny rodziny Dehnów. Przed pałacem po prawej wschodniej stronie bramy pomnik w kształcie prostokąta, wzniesiony w XVI wieku dla upamiętnienia urodzin późniejszego króla Zygmunta i Starego. Obecnie w obiekcie zlokalizowano są organy administracji publicznej (Urząd Miejski, Urząd Skarbowy).

Kościół pw. św. Krzyża w Kozienicach

Po rozebraniu w 1869 r. drewnianej świątyni w Kozienicach rozpoczęto na nowym miejscu budowę nowego kościoła staraniem ks. Józefa Khauna. Prace budowlane trwały w latach 1868-1869, a konsekracji dokonał w 1869 r. bp Józef Juszyński. Murowany kościół z frontową wieżą, która służy za dzwonnice, jest trzynawowy. Nawy boczne podzielone są ośmioma filarami. Wewnątrz znajdują się rokokowe ołtarze z obrazem Matki Bożej z XVII w. oraz kilka innych obrazów i barokowych rzeźb. Odnowienia świątyni dokonano w 1887 r. Polichromię wykonał artysta Zdzisław Jasiński.

Kaplica św. Aleksandra w Kozienicach

Kaplica została zbudowana w Starej Wsi pod Kozienicami w 1866 roku na pamiątkę uwłaszczenia chłopów przez cara Aleksandra II. Obecnie obiekt znajduje się w granicach administracyjnych miasta Kozienice przy ul. Lubelskiej. Na ścianie frontowej kaplicy umieszczono marmurową tablicę z napisem w języku polskim: „Na pamiątkę uwłaszczenia włościan Królestwa Polskiego w dniu 19 lutego - 2 marca 1864 roku. Wdzięczni włościanie gminy Kozienice wzniesli tę kaplicę”. We wnętrzu kaplicy znajduje się obraz z wizerunkiem Matki Bożej Nieustającej Pomocy.

Zespół klasztorny Zgromadzenie Sióstr Franciszkanek od Cierpiących w Kozienicach

Zespół powstał na początku XX w. z inicjatywy siostry Kazimierzy Gruszczyńskiej. Na rodzinnej posesji Matki Kazimierzy powstał dom zakonny, a następnie dom nowicjatu, którego budowę ukończono w 1927 r. W skład zespołu przy ul. Konstytucji 3-go Maja wchodzi: kamienna figura św. Józefa, kaplica murowana i kościół pw. św. Józefa z 1915 r., murowany budynek z 1914 r. (d. ZOZ) i budynek gospodarczy z I i II ćw. XX w. oraz brama i mur klasztoru z lat 20. XX w. W obrębie zabudowań znajduje się kapliczka z figurą śś. Józefa i Franciszka z 1914 r. i figura Matki Boskiej z 1903 r. Obydwa obiekty są murowane.

Hamernia w Kozienicach

Losy kozienickiej hamerni związane są bezpośrednio z odbudową Kozienic, (zniszczonych klęską pożaru), która została dokonana na zlecenie ostatniego króla

Polski Stanisława Augusta Poniatowskiego w roku 1782. W tym właśnie okresie zostaje zbudowana hamernia jako fabryka broni palnej.

Nazwa hamernia – pochodzi od dawnego rzeczownika hamer (z niemieckiego) – piec hutniczy z dymarką i młotem napędzanym kołem wodnym. Robotników-specjalistów do tej fabryki, sprowadzono z Niderlandii i Saksonii. Pełną zdolność produkcyjną rusznikarnia uzyskała w 1788 roku. W tym to czasie zatrudnionych było kilkunastu majstrów i kilkudziesięciu robotników. Fabryka ta wyrabiała wraz z fabrykami w Końskich i Przysusze, po 500 karabinów rocznie, co zaspakajało potrzeby bardzo szczupłego ówczesnego wojska polskiego. Od 1787 roku, obok produkcji broni, czynna była także hamernia miedzi.

Kościół pw. Najświętszego Serca Jezusowego i św. Leonarda w Brzeźnicy

Obiekt w obecnym kształcie pochodzi z lat 1911-37 i został wzniesiony staraniem ks. Wasińskiego według projektu warszawskiego architekta Jarosława Wojciechowskiego. Usytuowana na wzgórzu świątynia zbudowana z czerwonej cegły jest ciekawym przykładem sakralnej architektury neoromańskiej. Składa się z szerokiej nawy, niższego i węższego prezbiterium, którego część pochodzi prawdopodobnie z XVIII w. Całość pokryta jest wysokim, spadzistym, blaszanym dachem. Od strony północnej i południowej dobudowano dwie kaplice co podnosi walory architektoniczne budowli. Fasadę kościoła stanowi dwukondygnacyjna wieża na planie kwadratu.

Kościół parafialny pw. św. Katarzyny w Ryczywole

Początki parafii sięgają XIII wieku, a pierwotnie kościołem parafialnym był od 1390 r. kościół pw. św. Katarzyny. W 1782 r. ks. Dominik Kurowski postawił w starym Ryczywole murowaną świątynię, która ze względu na liczne wylewy Wisły i częstą niedostępność została rozebrana. Nową lokalizację wyznaczono w mieście przeniesionym na wyżej położone tereny. Kamień węgielny pod nowy, obecny kościół, zlokalizowany przy rynku na miejscu drewnianej kaplicy z 1815 r., położono w 1875 r. Murowany z cegły obiekt w stylu neogotyckim został wzniesiony na przestrzeni 1876-84 r. Wewnątrz nawa główna jest wyższa od prezbiterium. Na froncie umieszczono wieżę upiękzoną pięcioma wieżyczkami. Obok kościoła pobudowano wolnostojącą dzwonnice w kształcie frontowej wieży. Kościół uległ znacznemu zniszczeniu w 1944 r. Odbudowa ze zniszczeń wojennych nastąpiła dopiero w 1956 r.

Dzwonnica kościoła pw. św. Jakuba Apostoła w Świerżach Górnych

Cennym i jedynym zabytkiem sztuki sakralnej po drewnianym kościele ufundowanym przez bp Michała Kunickiego w 1744 r. w Świerżach Górnych, a który uległ zniszczeniu w 1944 r., jest dzwonnica znajdująca się obok obecnej świątyni pw. św. Jakuba Apostoła. Jest to obiekt drewniany o konstrukcji słupowej, z łamanym dachem namiotowym, krytym gontem.

Zabytkowe cmentarze z terenu gminy

Na terenie gminy zlokalizowany jest szereg zabytkowych nekropolii. Najstarsza wpisana do rejestru znajduje się przy kościele parafialnym w Brzeźnicy, a jej datowanie można określić nawet na XIV wiek. Do rejestru zabytków został również wpisany cmentarz parafialny rzymsko-katolicki w Kozienicach.

Sporą grupę stanowią cmentarze wojenne z okresu I wojny światowej. Większość z nich pochodzi z okresu operacji dęblińsko-warszawskiej w 1914 r. i walk frontowych kampanii 1915 r. Na cmentarzach tych oprócz Polaków walczących w armiach zaborców spoczywają żołnierze austro-węgierscy, niemieccy i rosyjscy. Nekropolie takie znajdują się w Aleksandrówce, Brzeźnicy, Kociołkach, Stanisławicach oraz Świerżach Górnych (ten ostatni wpisany jest do rejestru zabytków).

Kolejną grupę stanowią cmentarze ewangelicko-augsburskie związane z obecnym na terenie gminy osadnictwem olęderskim. Spośród nich wyróżnia się cmentarz w Chinowie, wpisany do rejestru zabytków. Pozostałe znajdują się w Holendrach Kuźmińskich oraz w Kozienicach (niewpisany do gminnej ewidencji zabytków).

Ostatnim wartym wzmianki obiektem zabytkowym jest cmentarz żydowski w Kozienicach. Założony około 1633 r. zajmuje obecnie powierzchnię 3,6 ha, na którym znajdują się nieliczne fragmenty macew oraz ohel cadyka Izraela Hopsztajna. Cały teren jest ogrodzony. Obiekt został wpisany do rejestru zabytków.

WYKAZ ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH WPISANYCH DO REJESTRU

Brzeźnica

- kościół par. pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa i św. Leonarda, 1911-37, nr rej.: 282/A z 1.03.1985;
- cmentarz przykościelny (XV-XVIII w.) przy kościele parafialnym p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa i św. Leonarda w granicach obecnego ogrodzenia (dz. ew. nr 436/3 obr.000-2 Brzeźnica), nr rej.: A-1047 z dnia 09.09.2011 r.;

Janików

- park, XIX, nr rej.: 631 z 17.12.1957;

Kozienice

- kościół par. pw. Świętego Krzyża, 1868-69, nr rej.: 277/A z 27.12.1984;
- cmentarz par. rzym.-kat., poł. XIX, nr rej.: 464/A z 5.11.1991;
- cmentarz żydowski, XVI-XX, nr rej.: 403/A z 3.04.1989;
- cmentarz rodziny Dehnów, 1 poł. XIX, nr rej.: 523/A z 6.04.1992;
- zespół pałacowy, XVIII - XIX - XX, nr rej.: 315/A/67 z 15.06.1967 oraz 98/A z 18.03.1981;
- park, nr rej.: 630 z 17.12.1957;
- pomnik upamiętniający narodziny Zygmunta Starego, I poł. XVI w., nr dec. 974/2014 z dnia 21.08.2014 (rejestr zabytków ruchomych województwa mazowieckiego);
- kramy, drewn.-mur., poł. XIX, nr rej.: 246/A z 20.03.1984;
- willa, ul. Kochanowskiego 20, 1923, nr rej.: 340/A z 10.04.1986;
- dworek, ul. 1 Maja 10, poł. XIX, nr rej.: 531/A z 30.10.1992;
- kaplica, k. XVIII, nr rej.: 627 z 28.10.1971, 830 z 29.01.1959;

Ryczywół

- kościół pw. św. Katarzyny, 1876-84, 1945-49, nr rej.: 439/A z 16.11.1990;
- dzwonnica, nr rej.: j. w.;

Stary Chinów

- cmentarz ewangelicko-augsburski, 1840-1944, nr rej.: 465/A z 5.11.1991;

Świerże Górne

- dzwonnica cmentarna, drewn., poł. XVIII, nr rej.: 851 z 29.01.1959, 318 z 15.06.1967 oraz 159/A z 18.03.1982;
- cmentarz wojenny z I wojny światowej, nr rej.: 274/A z 6.09.1984;

Wólka Tyrzyńska

- zagroda, k. XIX, nr rej.: 315/A z 14.08.1985 - dom, drewniany, chlew, stodoła, spichrz, szopa (nie istnieje).

Zakres i formy ochrony oraz opieki nad zabytkami rejestrowymi przez ich właścicieli i użytkowników reguluje przede wszystkim ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (tekst jednolity Dz. U. 2014, poz. 1446 z późn. zm.) oraz akty wykonawcze do ustawy, w tym m.in. rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 27 lipca 2011 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych. Szczegółowe informacje na temat aktów prawnych można znaleźć w rozdziale 2 niniejszego programu.

WYKAZ ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH WPISANYCH DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

KOZIENICE - TEREN WIEJSKI			
1	Brzeźnica	71	budynek poczty murowany z 1923r.
2	Brzeźnica		kościół pw. Najświętszego Serca Jezusowego i św. Leonarda, murowany, 1911-1937
3	Brzeźnica		plebania - pierwotnie kaplica mur. ok. 1915r.
4	Brzeźnica		kapliczka - Jezus Frasobliwy mur. p. XX w.
5	Cudów	10	dom drewn. z ok. 1900r.

6	Cudów	16	dom mieszkalny drew. I ćw. XX w.
7	Dąbrówki		kapliczka z figurą Matki Boskiej z 1877r.
8	Holendry Kozienickie	6	dom mieszkalny drew. I ćw. XX w.
9	Holendry Piotrkowskie		krzyż przydrożny drew., pocz. XX w.
10	Holendry Piotrkowskie	1	dom drew. z 1925r.
11	Janów		kapliczka Matki Boskiej, mur. 1938r.
12	Majdany	11	dom drew. z 1920r.
13	Nowa Wieś	86	dom mieszkalny drew. z pocz. XX w.(1932r.)
14	Piotrkowice	6	dom drew. z 1922r.
15	Piotrkowice	16	dom drew. z 1944r.
16	Piotrkowice	35	dom drew. z 1936r.
17	Ryczywół		kościół paraf. p.w. św. Katarzyny, mur. 1876-84, dobud. 1945-1949
18	Ryczywół		dzwonnica z ok.1884r.
19	Samwodzie	35	dom mieszkalny drew. I ćw. XX w.
20	Stanisławice	2	dom mieszkalny drew. IV ćw. XIX w.
21	Staszów	2	dom mieszkalny drew. ok. 1920r.
22	Staszów	3	dom mieszkalny drew. ok. 1920r.
23	Staszów	5	dom mieszkalny drew. ok. 1920r.
24	Staszów	8	dom mieszkalny drew. pocz. XX w.
25	Staszów		kapliczka Jezus pod krzyżem mur. 1919r.
26	Świerże Górne		dzwonnica przy kościele p.w. św. Jakuba Apostoła drew. ok.1744r.
27	Wola Chodkowska	85	dom mieszkalny drew. I ćw. XX w.
28	Wójtostwo		kapliczka przydrożna mur. 1914r.
29	Wólka Tyrzyńska	33	dom mieszkalny drew. I ćw. XX w.
KOZIENICE - MIASTO			
1	Al. 1-go Maja	3	dom mur. IV ćw. XIX w.
2	Al. 1-go Maja	5	dom drew. IV ćw. XIX w.
3	Al. 1-go Maja	9	dom drew. IV ćw. XIX w.
4	Al. 1-go Maja	10	dom drew. I poł. XIX w.
5	Al. 1-go Maja	12	dom mur. lata 30-te XX w. (1925r.)
6	Batalionów Chłopskich	11	dom mur. II ćw. XX w. lata 20-te XX w.
7	Batalionów Chłopskich	17	dom mur. I ćw. XX w. lata 20-te XX w.
8	Batalionów Chłopskich	24	dom mur. IV ćw. XIX w.
9	Batalionów Chłopskich	26	dom mur. IV ćw. XIX w.
10	Bohaterów Studzianek	20	dom mieszkalny drew. II ćw. XX w. 1940r.
11	Hamernicka	9	dom mur. z 1930r.
12	Hamernicka	27	dom drew. II ćw. XX w. ok. 1930r.
13	Hamernicka	43	budynek hamerni drew. z XVIII w., przebud. 1935r.
14	Hamernicka		kapliczka mur. z 1883r.
15	Kochanowskiego		kościół paraf. pw. św. Krzyża, mur. 1868-69
16	Kochanowskiego	2	dom mur. 1937r.
17	Kochanowskiego	6	dom mur. XVIII/XIX w.
18	Kochanowskiego	14	dom mieszkalny mur. II poł. XIX w.
19	Kochanowskiego	22	willa mur. 1923 r.
20	Kochanowskiego	24	dom mur. z 1928r.
21	Kochanowskiego	29	dom mieszkalny drew. I ćw. XX w. 1920r.

22	Kochanowskiego	36	dom drewn. I ćw. XX w.
23	Kochanowskiego	42	dom mur. pocz. II ćw. XX w.
24	Kochanowskiego	44	dom mur. pocz. II ćw. XX w.
25	Kochanowskiego	48	dom drewn. 30-te lata XX w.
26	Konstytucji 3-go Maja	13	dom mieszkalny mur. z pocz. XX w.
27	Konstytucji 3-go Maja	18	dom mieszkalny mur. z IV ćw. XIX w.
28	Konstytucji 3-go Maja	37	kaplica Zgromadzenia S.S. Franciszkanek od Cierpiących, mur. 1915r.
29	Konstytucji 3-go Maja	37	dom zgromadzenia w zespole klasztoru Zgromadzenia S.S. Franciszkanek od Cierpiących mur. 1914r.
30	Konstytucji 3-go Maja	37	bud. gospodarczy Zgromadzenia S.S. Franciszkanek od Cierpiących, mur. I-II ćw. XX w.
31	Konstytucji 3-go Maja	37	brama i mur klasztoru Zgromadzenia S.S. Franciszkanek od Cierpiących lata 20-te XX w.
32	Konstytucji 3-go Maja	37	figura Matki Boskiej w zespole klasztoru Zgromadzenia S.S. Franciszkanek od Cierpiących, mur. w 1903r.
33	Konstytucji 3-go Maja	37	figura św. Józefa w zespole klasztoru Zgromadzenia S.S. Franciszkanek od Cierpiących, kamień, I ćw. XX w.
34	Konstytucji 3-go Maja	39	dom drewn. z poł. XIX w.
35	Konstytucji 3-go Maja	45a	dom mieszkalny drewn. po 1885r.
36	Konstytucji 3-go Maja	47	dom mur. 1901r. (rok. ukończ.)
37	Konstytucji 3-go Maja	53	dom mur. I ćw. XX w.
38	Konstytucji 3-go Maja	65	dom drewn. koniec XIX w.
39	Kościuszki	2	dom drewn. lata 20-te XX w.
40	Kościuszki	3	dom mur. I ćw. XX w.
41	Kozienice Kol.		figura Matki Boskiej, mur. I ćw. XX w. (1903r.)
42	Lubelska	1	dom mur. II poł. XIX w.
43	Lubelska	2	dom mur. II poł. XIX w.
44	Lubelska	3	dom mur. IV ćw. XIX w.
45	Lubelska	4	dom mur. lata 20-te XX w.
46	Lubelska	5	dom mur. IV ćw. XIX w.
47	Lubelska	13	dom mur. lata 20-te XX w.
48	Lubelska	20	dom mur. lata 30-te XX w.
49	Lubelska	22	dom mur. pocz. II ćw. XX w.
50	Lubelska	26	dom mur. II poł. XIX w.
51	Lubelska	30	dom drewn. II ćw. XX w. (z 1930r.)
52	Lubelska	38	dom drewn. IV ćw. XIX w.
53	Lubelska	52/54	dom drewn. lata 30-te XX w.
54	Lubelska	53	dom mur. lata 20-te XX w.
55	Lubelska	75	dom drewn. 20-30-te lata XX w.
56	Lubelska	97	dom drewn. lata 30-te XX w.
57	Lubelska - d. Stara Wieś		kaplica mur. II poł. XIX w.
58	Maciejowicka	2	dom drewn. z 1900r.
59	Maciejowicka	6	dom mur. z 1929r.
60	Młyńska		młyn mur. IV ćw. XIX w.
61	Parkowa	3b	dom z wieżą mur. z końca XVIII w.
62	Parkowa	5	pałac w zespole pałacowo-parkowym, II poł. XIX w.
63	Parkowa	5	oficyna kuchenna-pałac. mur 1839-65

64	Parkowa	5	łącznik w zespole pałac. mur. II poł. XIX w.
65	Parkowa	5	stajnia w zespole pałac. mur. II poł. XIX w.
66	Parkowa	5	kolumna w zespole pałac. kamień, II połowa XIX w.
67	Parkowa	5	kolumna pamiątkowa w zespole pałac. kamień, II połowa XIX w.
68	Parkowa	5	dziedziniec pałac. XVIII/XIX w.
69	Parkowa	5	park pałac. 1786-1791r.
70	Parkowa	5	brama wjazdowa w zespole pałacowym, mur. XIX w.
71	Parkowa	5	żeliwne ogrodzenie -mauzoleum Denów, II poł. XIX w.
72	Parkowa	5	mauzoleum Denów w zespole pałac. , kamień II poł. XIX w.
73	Parkowa	5	bud. gospodarczy w zespole pałac mur. XIX w.
74	Parkowa	5	pomnik upamiętniający narodziny Zygmunta I Starego; 1527-1535, przebudowany 1702r.
75	Piękna	38	dom drewn. II poł. XIX w.
76	Pl. 15-Stycznia/Radomska		kramy z ok. 1820r.
77	Pusta	22	dom drewn. I ćw. XX w.
78	Radomska	8/10/12	dom mur. poł. XIX w.
79	Radomska	18	dom drewn. lata 20-te XX w. (Kap. Judist. dla kobiet)
80	Radomska	19	dom mur. I ćw. XX w.
81	Radomska	20	dom mur. I ćw. XX w. (ok. 1920r.)
82	Radomska	21	dom mur. IV ćw. XIX w.
83	Radomska	25	dom mur. ok. 1900 r.
84	Radomska	27	dom mur. lata 30-te XX w.
85	Radomska	29	dom mur. IV ćw. XIX w.
86	Radomska	31	dom mur. IV ćw. XIX w.
87	Radomska	32	dom mur. II ćw. XX w.
88	Radomska	50	dom mur. 1932r.
89	Radomska	51	dom mur. IV ćw. XIX w.
90	Radomska	52	dom mur. XIX w.
91	Radomska	54	dom drewn. z 1918r.
92	Radomska	57	dom mur. I-II ćw. XX w.
93	Sienkiewicza	1	dom mur. I poł. XIX w.
94	Sienkiewicza	32	dom drewn. IV ćw. XIX w.
95	Sosnowa	5	dom drewn. II ćw. XX w.
96	Świerczewskiego	2	dom drewn. II poł. XIX w.
97	Świerczewskiego	6	dom mur. z 1901r.
98	Świerczewskiego	8	dom mur. lata 30-te XX w.
99	Świerczewskiego	10	dom mur. z 1924r.
100	Świerczewskiego	22	dom drewn. IV ćw. XIX w. (1880r.)
101	Topolowa	13	dom drewn. IV ćw. XIX w.
102	Warszawska		kapliczka, kamień, II ćw. XX w.
103	Warszawska	1	dom mur. I ćw. XX w. (ok.1920r.)
104	Warszawska	3	dom mur. I ćw. XX w. (ok.1920r.)
105	Warszawska	4	dom mur. XIX w.
106	Warszawska	5/7	dom drewn. I ćw. XX w.
107	Warszawska	15	dom mur. II ćw. XX w. (ok. 1930r.)
108	Warszawska	27	dom drewn. z 1926r.
109	Wiślana	10	dom drewn. z XIX w.

110	Wiślana	12	budynek administr. w Państwowej Stadninie Koni, mur. 1922-24 r.
111	Wiślana	12	stajnia czołowa z maneżem w Państwowej Stadninie Koni, mur. 1922-24 r.
112	Wiślana	12	stajnia matek w Państwowej Stadninie Koni, mur. 1922-24 r.
113	Wiślana	12	stajnia roczniaków w Państwowej Stadninie Koni, mur. 1922-24 r.
CMENTARZE			
1	Aleksandrówka		cmentarz - I wojna światowa
2	Brzeźnica		cmentarz przykościelny
3	Chinów		cmentarz ewangelicko-augsburski
4	Holendry Kuźmińskie		cmentarz ewangelicki
5	Kozienice		cmentarz rzymsko-katolicki
6	Kozienice		cmentarz żydowski
7	Kociołki		cmentarz żołnierski - I wojna światowa
8	Ryczywół		cmentarz rzymsko-katolicki
9	Stanisławice		cmentarz wojenny - I wojna światowa
10	Świerże Górne		cmentarz wojenny - I wojna światowa
11	Świerże Górne		cmentarz rzymsko-katolicki

Dane na temat obiektów zabytkowych pochodzą z archiwów własnych, archiwów WUOZ, archiwów UM w Kozienicach, Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Kozienickiego oraz stron internetowych (np. Kozienice.dt.pl).

6.6 ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Obszary AZP /Archeologicznego Zdjęcia Polski/ w granicach terytorialnych gm. Kozienice wg J. Kondrackiego „Geografia regionalna Polski” leżą w obszarze Niziny Środkowomazowieckiej w środkowej części mezoregionu Dolina Środkowej Wisły. Jej szerokość osiąga tu ok. 10 km. Wschodnia część obszarów leży w obrębie Pradoliny Wisły. Dodatkowo część tarasów Doliny Wisły przecina rzeka Radomka (lewobrzeżny dopływ Wisły).

W podłożu zalegają utwory polodowcowe, częściowo zwydmione oraz łąkowe obniżenia w płytkich dolinach dawnych strumieni zasilających dwie dominujące rzeki. Gleby dominujące na tym terenie to urodzajne mady, natomiast na krawędziach wysoczyzny i terenach oddalonych od dolin przeważają bielice. Południową część gminy zajmują zwarte kompleksy leśne Puszczy Kozienickiej. Warunki osadnicze determinujące rozwój osadnictwa w pradziejach były tu dość dobre. Stąd na terenach dostępnych istnieje stosunkowo duża ilość stanowisk archeologicznych (są one jednak rozłożone nie jednorodnie).

Przy weryfikacji stanowisk archeologicznych wykorzystano archiwa znajdujące się w: Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków, Delegatura w Radomiu; Oddziale Archeologii Muzeum im. Jacka Malczewskiego w Radomiu; Państwowym Muzeum Archeologicznym w Warszawie; Instytucie Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego oraz w Muzeum Regionalnym w Kozienicach.

W ramach podziału Archeologicznego Zdjęcia Polski teren gminy obejmuje obszary: 68-70, 69-70, 69-71, 70-71, 70-72, 71-70, 71-71, 71-72. Obszary AZP o numerach: 71-71, 70-71, 71-70 przebadał w 1996 roku Mieczysław Bienia, ten sam badacz wykonał również AZP obszaru 68-70 w roku 2001. Obszar 71-72 wykonał w 1985 roku Witold Taraszkiewicz, obszar 70-72 w roku 1999 Zbigniew Lechowicz, obszar 69-70 w roku 1984 Krzysztof Nowicki oraz obszar 69-71 w roku 2000 Ryszard Cędrowski.

Wykaz stanowisk archeologicznych znajduje się na końcu niniejszego opracowania.

W dokumentacji kart AZP, znajdujących się w Urzędzie Konserwatora Wojewódzkiego, Delegatura w Radomiu, należy zmienić numerację stanowiska w miejscowości Wola Chodkowska, obszar AZP 68-70/10. Na karcie AZP stanowisko ma nr 1 w miejscowości, należy mu nadać numer 6 w miejscowości. Stanowisko Wola Chodkowska 1 znajduje się na obszarze AZP 69-70/10.

W obecnych granicach gminy Kozienice reprezentowane są wszystkie epoki i okresy chronologiczne.

Obraz pradziejów układa się w czterech dominujących na tym terenie etapach:

1. epoka kamienia z pojedynczymi stanowiskami kultury świderskiej;
2. epoka brązu i wczesna epoka żelaza z dominującymi kulturami łużycką i kulturą grobów kloszowych;
3. epoka żelaza ze stanowiskami kultury przeworskiej;
4. słabo czytelne w materiale wczesne średniowiecze i dość intensywne osadnictwo w widłach Wisły i Radomki od XIV wieku po XVII wiek - związane z rozwojem osadnictwa wokół dzisiejszego Ryczywołu.

Największą wartość poznawczą mają stanowiska w pasie pomiędzy Wilczkowicami i Ryczywołem. Szczególną ochroną należy objąć w planach zagospodarowania przestrzennego stanowiska: Ryczywół st. 1, 2, 3, 4, 6, 7, 11, 12, 13

oraz Wilczkowice Górne st. 2. W związku z powyższym zaleca się wystąpienie do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wpisanie w/w stanowisk do rejestru oraz przeprowadzenie na nich (w miarę możliwości) badań wykopaliskowych. Karty stanowisk archeologicznych w teczkach AZP znajdują się w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków, Delegatura w Radomiu.

6.7 ZABYTKI RUCHOME

Duża ilość zabytków ruchomych znajduje się w muzeum w Kozienicach, sporo stanowi także wyposażenie kościołów. Najcenniejszym jednak obiektem jest kolumna upamiętniająca narodziny króla Zygmunta i Starego z pocz. XVI wieku. Pomnik ze względu na czas powstania, zachowane tablice z inskrypcjami i wizerunkami, bogatymi w treści ideologiczne, religijne i intelektualne, świadczącymi o wysokiej kulturze renesansowej w Polsce oraz pierwszorzędne miejsce, jakie zajmuje ten obiekt w tradycji i historii Kozienic, gdzie często przebywali władcy polscy z dynastii jagiellońskiej stanowi wybitny dokument historii nie tylko lokalnej czy regionalnej, ale i państwowej. Poza tym jest to jeden z najstarszych świeckich pomników istniejących w Polsce.

Cenne elementy wyposażenia znajdują się w kościele pw. św. Krzyża w Kozienicach. Należą do nich: drewniany rokokowy ołtarz główny i 4 ołtarze boczne wykonane w tym samym stylu, krzyż z rzeźbioną w drewnie figurą Chrystusa oraz obrazy olejne na płótnie w tym obraz św. Rocha, Matki Boskiej z Dzieciątkiem, św. Antoniego. W kościele znajduje się także zabytkowa monstrancja wieżyczkowa pochodząca z 1587 r., wczesnobarokowa puszka z I. połowy XVII w., trybularz barokowy oraz relikwiarz wykonany w 1784 r.

Na uwagę zasługuje ołtarz główny w kościele parafialnym w Brzeźnicy pochodzący z cerkwi prawosławnej w Kozienicach, a także drewniana ambona wykonana przez jednego z legionistów walczących pod Laskami. W jej górnej części znajduje się orzeł z mieczem w szponach, którego otaczają białe orły legionowe zrzucające łańcuchy. Natomiast w kościele w Ryczywole znajduje się barokowa puszka z czaszą i pokrywą z początków wieku XVIII.

Na terenie gminy zlokalizowane są również kapliczki i krzyże przydrożne, wznoszone najczęściej przy drogach lub skrzyżowaniach. Tego typu obiekty znajdują

się np. w Brzeźnicy, Dąbrówkach, Janowie, Staszowie, Wójtostwie oraz w Kozienicach. Jest to nieodłączny element lokalnej kultury i tradycji religijnej, podkreślający przede wszystkim miejsca ważne z religijnego punktu widzenia dla miejscowej społeczności. Najstarsze kapliczki pochodzą z IV ćwierci XIX wieku, reszta powstała na przełomie XIX i XX wieku oraz w pierwszej połowie XX wieku. Na szczególną uwagę, ze względu na unikatową formę i wartości kulturową, zasługuje drzewo pożegnalne „Choica” we wsi Stanisławice pod Kozienicami. Jest to prawdopodobnie jedyny pomnik sosny-kapliczki w Polsce usytuowany przy drodze, którą każdy mieszkaniec pokonywał po raz ostatni na kozienicki cmentarz. Obecnie zachowana część pnia z pasyjką pozostaje w formie pomnika.

6.8 ZASOBY MUZEALNE

Muzeum Regionalne w Kozienicach im. prof. Tomasza Mikockiego

Zbiory muzeum to kilka tysięcy eksponatów, w większości darów od osób prywatnych związanych obecnie lub w przeszłości z Kozienicami. Muzeum prezentuje szereg wystaw stałych, spośród których wymienić można:

- Wystawę Zatrzymać czas i pamięć. Dawne Kozienice w fotografii, na której pokazanych jest ponad 300 zdjęć przedstawiających miasto od czasów dwudziestolecia międzywojennego, poprzez okres okupacji, wczesne lata powojenne do czasów współczesnych.
- Wystawę Ślad człowieka - Epoka żelaza w Puszczy Kozienickiej, na której eksponowane są odnalezione ślady trzech kultur z epoki żelaza: kultury łużyckiej (nieliczne fragmenty ceramiki, które nie są prezentowane na wystawie), kultury grobów kloszowych oraz kultury przeworskiej. Stanowiska kultury grobów kloszowych prezentowane na wystawie: Ryczywół, Mniszew, Rozniszew, Nowa Wieś, Wilczkowie, Psary i Piotrkowice. Stanowiska kultury przeworskiej prezentowane na wystawie: Chinów, Sieciechów- Wójtowa Góra, Opatkowice i Nowa Żelazna.
- Galeria malarstwa im. Stanisława Westwalewicza. Stanisław Westwalewicz – artysta malarz, grafik, rysownik, urodził się w 1906 roku w Kozienicach, gdzie spędził dzieciństwo i młodość. Zasadniczy zrząd wystawy tworzą obrazy ofiarowane przez patrona – Enea Wytwarzanie S.A. Galeria skupia obrazy

malarzy polskich, przede wszystkim tych, którzy w jakiś sposób związani byli z Kozienicami lub Puszcą Kozienicką poprzez miejsce urodzenia, czy też tematy obrazów. Pokazane są także obrazy malarzy nie związanych z naszym regionem, ale ze względu na wartość artystyczną zasługujące na udostępnienie publiczności. W galerii zaprezentowano prace m.in. Tadeusza Ajdukiewicza, Wacława Chodkowskiego, Fryderyka Klopfera, Wacława Kościanowskiego, Walerego Eliasza Radzikowskiego, Bogusława Luśtyka.

Zgromadzone w muzeum zbiory historyczne związane są przede wszystkim z regionem. Są to dokumenty archiwalne, fotografie, widokówki, druki ulotne, skarb monet z XVII/XVIII w., mapy Polski Senexa i Schenicusa, grafiki, obrazy (T. Ajdukiewicza, W. Tracewskiego, E. Radzikowskiego, F. Klopfera) i rysunki (J. Fałat, K. Sichulski), wytwory rzemiosła artystycznego.

6.8 ELEMENTY DZIEDZICTWA NIEMATERIALNEGO

UNESCO definiuje dziedzictwo niematerialne jako zwyczaje, przekaz ustny, wiedzę i umiejętności, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki. Ten rodzaj dziedzictwa jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Jest to pojęcie trudno definiowalne w stosunku do konkretnych wytworów kultury, jednak jego waga dla lokalnej społeczności jest ogromna, gdyż jest ono źródłem poczucia tożsamości i kulturowej ciągłości.

Dziedzictwo niematerialne obejmuje takie przejawy zachowań kulturowych i ich wytworów jak: tradycje i przekazy ustne (w tym język jako narzędzie przekazu), spektakle i widowiska, zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne, wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki, umiejętności związane z tradycyjnym rzemiosłem itp.

7. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY - ANALIZA SWOT

Dla potrzeb lepszej diagnozy stanu istniejącego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz w celu sformowania priorytetów działań władz samorządowych wskazanych w rozdziale 8 opracowano analizę SWOT słabych i mocnych stron gminy Kozienice, a także szans i zagrożeń.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none">• Położenie gminy sprzyjające rozwojowi turystyki• Bliskość kompleksu leśnego Puszczy Kozienickiej• Sąsiedztwo rzeki Wisły• Dobrze rozwinięta sieć dróg kołowych• Zachowane elementy krajobrazu kulturowego w postaci założeń dworsko- parkowych• Zachowane obiekty sakralne stanowiące atrakcje turystyczne• Zachowany układ urbanistyczny Kozienic• Obecność obiektów drewnianych, stanowiących przykłady budownictwa regionalnego (osadnictwo olęderskie)• Utrzymanie w dobrym stanie większości obiektów sakralnych oraz obiektów użyteczności publicznej• Dobre warunki naturalne dla rozwoju szlaków turystycznych, zarówno pieszych, jak i rowerowych• Niewielka odległość od Warszawy• Kozienice stanowią siedzibę powiatu, co wiąże się z dobrą dostępnością urzędów, sądów itp.• Korzystna lokalizacja siedziby Gminy, w centrum obszaru Gminy, co wiąże się z jej dobrą dostępnością	<ul style="list-style-type: none">• Zanedbania w zakresie stanu technicznego obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków• Niewielkie zrozumienie społeczne dla problematyki ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego• Samowole budowlane oraz niewłaściwie prowadzone remonty obiektów zabytkowych, powodujące utratę walorów zabytkowych• Niepełne wykorzystanie walorów turystycznych Gminy (np. szlaku rzeki Wisły)• Brak środków na prowadzenie dokładnych badań archeologicznych, architektonicznych i historycznych• Zła sytuacja finansowa wielu właścicieli obiektów zabytkowych

- Środki w budżecie gminy na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami
- Wykorzystywanie funduszy unijnych przez władze Gminy
- Szeroko zakrojona popularyzacja wiedzy z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego
- Współpraca z uczelniami wyższymi (Uniwersytet Warszawski)
- Działalność wydawnicza Urzędu Miasta
- Dobrze rozwinięta baza noclegowa

SZANSE

- Zwiększenie środków budżetowych Gminy na działania związane z ochroną zabytków
- Pozyskiwanie wsparcia finansowego z wielu źródeł (w tym unijnych) na prace konserwatorskie zabytków
- Szersza promocja walorów kulturowych i przyrodniczych Gminy, przyciągająca turystów
- Wzrastająca świadomość mieszkańców w zakresie poprawy estetyki miejscowości
- Wzrost poszanowania dla obiektów posiadających walory historyczne
- Tworzenie nowych projektów i produktów turystycznych w oparciu o istniejące zasoby
- Współpraca międzyregionalna oraz międzynarodowa (np. w zakresie dobrych praktyk)
- Zachowanie tożsamości regionalnej mieszkańców od edukacji szkolnej poprzez festyny, lokalne święta, konkursy
- Powstawanie i dalszy rozwój istniejących organizacji pozarządowych
- Rozwój systemu informacji turystycznej oraz jednolitej identyfikacji wizualnej obiektów zabytkowych
- Komplementarność z Programem Opieki nad Zabytkami dla Województwa Mazowieckiego

ZAGROŻENIA

- Degradacja krajobrazu kulturowego poprzez wprowadzanie elementów nowej zabudowy nie nawiązujących do charakteru regionu oraz niewłaściwe działania inwestycyjne w stosunku do obiektów zabytkowych
- Niewłaściwe stosowanie nowych elementów budowlanych i technologii przy odnawianiu i remontach obiektów zabytkowych
- Niezbyt skuteczna egzekucja prawna w zakresie samowoli budowlanych oraz dewastacji zabytków i środowiska
- Zwiększony ruch turystyczny powodujący degradację środowiska naturalnego
- Zanieczyszczenie środowiska związane ze zwiększoną liczbą pojazdów
- Częste zmiany prawne w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego
- Niestabilność finansów publicznych i przepisów z nimi związanych
- Klęski żywiołowe i inne zdarzenia losowe
- Akty wandalizmu

Źródło: opracowanie własne

8. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY KOZIENICE

Gminny Program Opieki nad Zabytkami formułuje szereg działań samorządu w zakresie opieki nad zabytkami. Wyznaczone kierunki i zadania uwzględniają specyfikę dziejów gminy i charakter jej dziedzictwa kulturowego, są zgodne z celami wskazanymi w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, a także komplementarne w stosunku do pozostałych dokumentów planistycznych gminy.

PROPONOWANE KIERUNKI DZIAŁAŃ GMINY

CEL 1: Ochrona i opieka nad zabytkami oraz ochrona krajobrazu kulturowego priorytetowe traktowanie obszarów wartościowych kulturowo w kształtowaniu polityki przestrzennej gminy

Priorytet:	Działania:
I. Ścisłe powiązanie zadań służących opiece nad zabytkami ze Strategią Rozwoju Gminy i innymi dokumentami planistycznymi oraz polityką przestrzenną gminy.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dbłość o włączenie ochrony dziedzictwa kulturowego do treści nowych dokumentów planistycznych gminy. 2. Odpowiednia realizacja zapisów zawartych w dokumentach planistycznych gminy. 3. Dbłość o zachowanie ładu przestrzennego zgodnie z zapisami dokumentów wojewódzkich (np. Planu Zagospodarowania Województwa Mazowieckiego).
II. Priorytetowe traktowanie działań z zakresu rewaloryzacji zdewastowanych, historycznych obiektów zabytkowych, zarówno ruchomych, jak i nieruchomych.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Podjęcie działań w ramach rewitalizacji miasta, polegających np. na rozpoczęciu prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji, dzięki któremu możliwe będzie pozyskiwanie dodatkowych środków z Unii Europejskiej. 2. Wypracowanie systemu zachęt oraz dotacji na prace konserwatorskie i zabezpieczające dla właścicieli obiektów zabytkowych, mających na celu utrzymanie ich zabytkowego charakteru. 3. Przeznaczanie środków z budżetu gminy na ratowanie najbardziej zagrożonych obiektów zabytkowych (w tym na porządkowanie i utrzymanie historycznych nekropolii).

	4. Dostosowanie obiektów dla potrzeb osób niepełnosprawnych.
III. Przeciwdziałanie dewastacji oraz niszczenia obiektów zabytkowych na terenie gminy.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Okresowa ocena stanu ochrony zabytków będących pod administracją gminy. 2. Promocja ochrony zabytków. 3. Publikacja informacji o możliwościach korzystania z programowych funduszy zewnętrznych na dofinansowanie prac konserwatorskich przy zabytkach. 4. Analiza i aktualizacja programów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych opracowanego przez Muzeum Regionalne.
IV. Interwencja w przypadkach dewastacji i niszczenia obiektów zabytkowych.	1. Uwzględnianie ochrony zabytków przy realizacji zadań inwestycyjnych oraz prac remontowych przy zabytkach.
V. Pozyskiwanie funduszy z zewnątrz na działania związane z obiektami zabytkowymi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Regularne monitorowanie dostępnych programów pozyskiwania środków unijnych. 2. Korzystanie z zachodnioeuropejskich wzorców rewitalizacji (w tym współpraca z gminami partnerskimi). 3. Wspólne działania z organizacjami samorządowymi, uczelniami, administracją rządową i samorządową i urzędem ochrony zabytków, a także z Uniwersytetem Warszawskim.

CEL 2: Wykorzystanie zasobów i walorów krajobrazu kulturowego gminy w rozwoju turystyki

Priorytet:	Działania:
I. Dbłość o dokumentowanie miejsc dziedzictwa kulturowego.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Regularna aktualizacja gminnej ewidencji zabytków (np. obiekty architektury, zieleni komponowanej, kapliczki przydrożne). 2. Działania w zakresie dokumentowania cmentarzy i miejsc pamięci narodowej
II. Tworzenie na terenie gminy zintegrowanego systemu informacji wizualnej dotyczącej zasobu i walorów dziedzictwa kulturowego, w odniesieniu do najcenniejszych przestrzeni, miejsc i obiektów.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój jednolitego systemu oznaczeń zasobu dziedzictwa kulturowego. 2. Identyfikacja najcenniejszych zabytków objętych systemem oznaczeń. 3. Oznakowanie najcenniejszych zabytków.

<p>III. Tworzenie nowych produktów turystycznych wraz z wykorzystaniem potencjału środowiska przyrodniczego i położenia gminy.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analiza istniejących szlaków turystycznych pod kątem rozszerzenia ich atrakcyjności dzięki zabytkom. 2. Rozwój produktów turystycznych związanych z Puszcą Koziennicką oraz rzeką Wisłą. 3. Proponowanie działań dotyczących rozwoju turystyki i rozwoju gminy z uwzględnieniem przyciągnięcia turystów jednodniowych i weekendowych z sąsiednich dużych aglomeracji. 4. Potencjalne wykorzystanie drogi wodnej Wisły, m.in. dzięki połączeniu z Puławami czy Kazimierzem Dolnym.
<p>IV. Wykorzystanie nowoczesnych technologii internetowych i mobilnych w zakresie promocji i prezentacji walorów turystycznych gminy.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uzupełnianie gminnej witryny internetowej o materiały poświęcone tematyce zabytkowej i kulturalnej. 2. Wykorzystanie nowoczesnych technologii dostępnych w profesjonalnych serwisach, takich jak Google Earth, Panoramio, Google StreetView, aplikacji telefonicznych i innych, umożliwiających np. wirtualne spacery. 3. Opracowanie interaktywnych form przedstawienia dziedzictwa kulturowego gminy.
<p>V. Promocja zasobów i walorów krajobrazu kulturowego gminy.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przygotowanie i druk materiałów promujących walory krajobrazowe gminy (zabytkowe i przyrodnicze). 2. Współpraca z mediami w zakresie promocji walorów dziedzictwa kulturowego. 3. Promocja gminy na forum krajowym i zagranicznym (targi, konferencje itp.)
<p>VI. Wsparcie działań z zakresu obsługi turystyki w gminie.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój funkcjonalnej platformy kontaktu między turystami indywidualnymi lub grupami zorganizowanymi a miejscowymi regionalistami, historykami i osobami zainteresowanymi lokalnym dziedzictwem kulturowym. 2. Utrzymanie i rozwój punktów informacji turystycznej.
<p>VII. Aktywizacja mieszkańców na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego oraz popularyzacja wiedzy na temat lokalnej tradycji i kultury.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Organizacja konkursów i imprez promujących ochronę dziedzictwa kulturowego. 2. Wsparcie akcji, mających na celu odnawianie obiektów zabytkowych ważnych dla lokalnych społeczności. 3. Udział właścicieli obiektów zabytkowych w konkursie MKiDN „Zabytek Zadbany”, którego celem jest promocja opieki nad zabytkami i wskazanie najlepszych

	wzorców ich utrzymania.
VIII. Wykorzystanie znanych postaci historycznych związanych z ziemią kozienicką	<ol style="list-style-type: none"> 1. Organizacja imprez kulturalnych poświęconych pamięci znanych mieszkańców (np. Festiwal Muzyki Rozrywkowej im. Bogusława Klimczuka). 2. Patronat nad imprezami sportowymi takimi jak bieg Szlakiem Króla Zygmunta Starego (urodzonego w Kozienicach). 3. Organizacja otwartych konkursów na zadania związane z szeroko pojętą kulturą.

CEL 3: Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami oraz edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego

Priorytet:	Działania:
I. Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie aktywizacji osób bezrobotnych przy bieżących pracach porządkowych i pielęgnacyjnych na terenach objętych ochroną konserwatorską w szczególności na terenie zabytkowych parków, cmentarzy itp.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wyznaczenie najpilniejszych celów. 2. Wstępne przeszkolenie w zakresie wykonywanych prac pielęgnacyjnych.
II. Wspieranie funkcjonowania Muzeum Regionalnego, galerii, izb pamięci, świetlic.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wsparcie dla wydawania publikacji regionalnych. 2. Organizacja konkursów wiedzy o regionie itd.
III. Organizacja akcji społecznych mających na celu prace w kierunku utrzymania i odnawiania najcenniejszych obiektów zabytkowych w poszczególnych miejscowościach oraz popularyzacja opieki nad zabytkami wśród mieszkańców.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Łączenie akcji z lokalnymi uroczystościami, festynami itd. 2. Współpraca ze szkołami, bibliotekami, regionalistami, grupami rekonstrukcyjnymi itd.
IV. Wprowadzenie do systemu edukacji szkolnej i przedszkolnej elementów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego regionu.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Organizacja wyjazdów bądź wycieczek w szczególnie ważne miejsca regionu. 2. Prezentacje i wystawy promujące region.

9. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zadania opisane w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami powinny być realizowane poprzez wspólne działania władz samorządowych, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, właścicieli oraz zarządców obiektów, parafie, organizacje pozarządowe i stowarzyszenia. Ze strony gminy zadania będą wykonywane bądź wspierane przez miejskie jednostki organizacyjne (szkoły, przedszkola, placówki kultury – np. biblioteka) oraz Urząd Miejski w ramach zadań własnych, poprzez:

1) instrumenty prawne, w oparciu o przepisy:

- Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity, Dz. U. z 2014 r., poz. 1446 ze zmianami);
- Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r., poz. 1232 ze zmianami);
- Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2012 poz. 647 ze zmianami);
- Ustawy z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r., poz. 627 ze zmianami);
- Ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity: Dz. U. z 2014 r., poz. 518 ze zmianami);
- Ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (Dz. U. z 2013 r., poz. 1409, ze zmianami);
- Planów odnowy miejscowości z terenu gminy;
- Dokumentów wydawanych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, wynikających z przepisów ustawowych.

2) instrumenty finansowe, w oparciu o:

- korzystanie z przepisów ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (tekst jednolity Dz. U. 2013, poz. 138, z 2014 r. poz. 40) zwalniającej od podatku rolnego: grunty wpisane do rejestru zabytków, pod warunkiem ich zagospodarowania i utrzymania zgodnie z przepisami o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, (Art. 12, ust.1, pkt.11);

- korzystanie z przepisów ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. 2014, poz. 849) zwalniającej z podatku od nieruchomości: budynki i grunty wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej, w oparciu o ustawę z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity, Dz. U. z 2014 r., poz. 1446 z późn. zm.);
- korzystanie z przepisów ustawy z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadku i darowizn (Dz. U. z 2009 r., nr 93, poz. 768 z późn. zm.) ustalającej: zwolnione od podatku jest nabycie spadku zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, jeżeli nabywca jest zaliczany do I lub II grupy spadkowej oraz zabezpiecza je i konserwuje zgodnie z obowiązującymi przepisami. Zwolnienie od podatku przysługuje też w przypadku nabycia spadku zabytków ruchomych i kolekcji wpisanych do rejestru zabytków;
- rozważenie wprowadzenia ulg podatkowych dla właścicieli obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, warunkowane właściwym utrzymaniem tych obiektów;
- finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy;
- korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich;
- rozważenie uchwalania dotacji dla właścicieli i posiadaczy obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków na realizację prac remontowo-konserwatorskich;
- korzystanie z formy współpracy między podmiotami publicznymi a sektorem prywatnym, w ramach „Partnerstwa publiczno-prywatnego” (PPP).

3) instrumenty koordynacji, poprzez:

- realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich i powiatowych strategiach, programach ochrony środowiska;
- współpracę z organizacjami i związkami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami;

- współpracę z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

4) instrumenty społeczne poprzez:

- działania edukacyjne promocyjne;
- współdziałanie z organizacjami społecznymi;
- działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

5) instrumenty kontrolne poprzez:

- bieżącą aktualizację gminnej ewidencji zabytków;
- monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

10. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Na mocy art. 87 ust. 1 i ust. 5 *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* Gminny Program Opieki nad Zabytkami jest sporządzany na okres 4 lat, co 2 lata wójt (burmistrz, prezydent) sporządza sprawozdanie z jego realizacji, które przedstawia Radzie Gminy (Miasta). Wskazane jest aby sprawozdania z realizacji Programu były przekazywane do wiadomości Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Sprawozdanie powinno określać poziom realizacji gminnego programu oraz efektywność wykonania planowanych zadań, w tym np. poziom (w % bądź liczbach):

- wydatków budżetu na ochronę i opiekę nad zabytkami,
- wartość finansową wykonanych/dofinansowanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach,
- liczba obiektów poddanych tym pracom,
- poziom (w %) objęcia terenu Gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,
- liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych,
- liczba utworzonych szlaków turystycznych,

- liczba wydanych wydawnictw, liczba szkoleń, imprez związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego, itd.

11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Należy jednak stwierdzić, iż ważne jest, aby gminy również z własnej inicjatywy podjęły próbę wygospodarowania w swoich budżetach środków w rozdziale 92120 - Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami.

Jest to o tyle istotne, iż duża część źródeł wewnętrznych wymaga zapewnienia wkładu własnego we współfinansowanych przez nie projektach. Regularne zabezpieczanie środków z budżetu gminy pozwoli na podjęcie powolnych, ale systematycznych kroków w kierunku ratowania kolejnych obiektów dziedzictwa kulturowego.

Podstawową zasadę finansowania zadań z zakresu opieki nad zabytkami określa *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* z dnia 23 lipca 2003 roku. Zgodnie z zapisami zawartymi w rozdziale 7 w/w Ustawy, obowiązek sprawowania opieki nad zabytkami, w tym finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku spoczywa na osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do zabytku. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej w/w tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest jej zadaniem własnym.

Źródła zewnętrznego finansowania można podzielić następująco:

Źródła krajowe:

- dotacje ministra kultury oraz programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- dotacje wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- dotacje wojewódzkie,

- dotacje powiatowe,
- dotacje gminne,
- inne źródła.

Źródła zagraniczne:

- źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych (wyczerpane),
- źródła pozaunijne - Mechanizm Norweski i Fundusz EOG.

11.1 ŹRÓDŁA KRAJOWE

DOTACJE NA DOFINANSOWANIE PRAC KONSERWATORSKICH, RESTAURATORSKICH LUB ROBÓT BUDOWLANYCH UDZIELANE PRZEZ MINISTRA WŁAŚCIWEGO DS. KULTURY ORAZ PROGRAMY OPERACYJNE MINISTERSTWA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Ogłaszane decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego programy operacyjne stanowią podstawę ubiegania się o środki ministerialne na zadania z zakresu kultury realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego, instytucje kultury, instytucje filmowe, szkoły i uczelnie artystyczne, organizacje pozarządowe oraz podmioty gospodarcze. Programy operacyjne określają: cele, zadania, typy projektów, alokację finansową, uprawnionych wnioskodawców, tryb naboru i wyboru wniosków, kryteria oceny, zobowiązania wnioskodawców, wskaźniki monitoringu. Przy ocenie wniosków branych jest pod uwagę wiele kryteriów, m.in.: wartość merytoryczna, zakorzenienie w tradycji, zasadność realizacji projektu, wiarygodność organizatora, efektywność wykorzystania środków. Programy są ogłaszane rokrocznie, z reguły w kilku priorytetach.

Celem Programu „Dziedzictwo kulturowe” jest ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego w kraju i za granicą, wspieranie działalności muzeów oraz popularyzacja kultury ludowej.

Program „Dziedzictwo kulturowe” składa się z następujących priorytetów:

a. Ochrona zabytków

Strategicznym celem priorytetu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.

Kluczowe dla realizacji celów priorytetu są zadania prowadzące do zabezpieczenia, zachowania i utrwalenia substancji zabytku. W ramach priorytetu dofinansowania nie mogą zaś uzyskać projekty zakładające adaptację, przebudowę obiektów zabytkowych lub ich znaczącą rekonstrukcję. W pierwszej kolejności wsparcie otrzymywać będą obiekty najbardziej zagrożone oraz zabytki najcenniejsze – wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO, uznane za Pomniki Historii oraz te, posiadające wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Biorąc pod uwagę fakt, że priorytet ma charakter ogólnopolski, szczególny nacisk kładziony jest też na projekty uwzględniające rolę zabytków w rozwoju turystyki. Dlatego istotnym celem priorytetu jest kierowanie pomocy dla cennych obiektów położonych na terenach uboższych gospodarczo i turystycznie, czego efektem będzie zwiększenie dostępności do zabytków, podniesienie atrakcyjności regionów i wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadaniem dziedzictwem kulturowym.

Mimo że określone regulaminem zasady dopuszczają możliwość całkowitego finansowania zadania, to wsparcie takie będzie można otrzymać tylko w szczególnych przypadkach, gdy zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną i naukową, wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac lub gdy stan zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac. Istotnym elementem brany pod uwagę przy ocenie organizatorów będzie ich doświadczenie, podejmowanie w przeszłości działań zmierzających do zabezpieczenia obiektu zabytkowego oraz umiejętność pozyskiwania innych niż ministerialne środków na realizację zadania, a także zdolność do maksymalnego wykorzystania w przyszłości potencjału dofinansowanej inwestycji. Kluczowym efektem działań realizowanych w ramach priorytetu winno być stworzenie trwałych podstaw dla harmonijnego funkcjonowania obiektów zabytkowych we współczesnym, podlegającym dynamicznym, nierzadko nieodwracalnym zmianom otoczeniu. Dzięki realizacji nakreślonych wyżej celów obiekty zabytkowe, zachowując status materialnych świadectw minionych wieków, pozostaną integralną, pełnoprawną częścią czasów obecnych i przyszłych.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

1. Prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania.
2. Prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków).
3. W przypadku zadań określonych w ust. 1 można ubiegać się wyłącznie o dofinansowanie kosztów określonych w art. 77. ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r., Nr 162, poz. 1568, z późn. zm.).
4. Do priorytetu nie kwalifikują się zadania, które są współfinansowane ze środków europejskich.

Uprawnieni wnioskodawcy:

1. O dofinansowanie w ramach priorytetu mogą ubiegać się podmioty prawa polskiego – osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie.
2. W przypadku zadań określonych w § 1 ust. 1 pkt. 2 regulaminu tego priorytetu o dofinansowanie ubiegać mogą się wyłącznie wnioskodawcy, których działalność nie jest finansowana ze środków publicznych.
3. O dofinansowanie w ramach priorytetu nie mogą ubiegać się państwowe instytucje kultury, publiczne szkoły oraz uczelnie wyższe, uczelnie artystyczne oraz inne podmioty, o których mowa w art. 72 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Tryb naboru: do 30 listopada br. i 31 marca następnego. Nabory listopadowe zazwyczaj wyczerpują alokację na dany rok.

1. Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 25 000,00 zł.
2. W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej.
3. Dofinansowanie, zgodnie z art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, może być udzielone w wysokości do 50% nakładów koniecznych.
4. W przypadkach określonych w art. 78 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dofinansowanie może być udzielone w kwocie do 100% nakładów koniecznych.
5. Wnioskodawca ubiegający się o kwotę wyższą niż 50% nakładów koniecznych zobowiązany jest umieścić we wniosku stosowną informację na ten temat wraz z uzasadnieniem. Wniosek nie zawierający takiego uzasadnienia zostanie odrzucony jako błędny formalnie.

Na podstawie art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować nakłady konieczne na:

1. sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
2. przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
3. wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
4. opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
5. wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;
6. sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
7. zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
8. stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
9. odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;

10. odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
11. odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
12. modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
13. wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
14. uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych;
15. działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
16. zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt. 7-15;
17. zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

UWAGA - sporządzenie ekspertyz, badań, dokumentacji, programów lub projektów stanowi koszty kwalifikowane jedynie w przypadku, gdy są częścią prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, bądź wynikają z prowadzonych prac i są wykonywane po dacie podpisania umowy o dotację.

b. Ochrona zabytków archeologicznych

Strategicznym celem priorytetu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących nieinwazyjne badania archeologiczne, ewidencję i inwentaryzację zabytków archeologicznych oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych. Cel ten został sformułowany w oparciu o fundamentalną dla ochrony dziedzictwa kulturowego zasadę zrównoważonego rozwoju, która dopuszcza inwazyjne metody

badawcze jedynie w ostateczności, gdy stanowisko (zabytek archeologiczny) narażone jest na bezpośrednie zniszczenie spowodowane oddziaływaniem przyrodniczym, bądź działaniami człowieka.

Stąd zadaniem priorytetu jest wspieranie i promocja badań prowadzonych metodami niedestrukcyjnymi, wykorzystującymi techniki tradycyjne oraz nowoczesne osiągnięcia techniczne, a także publikacja ich wyników. Nie będą natomiast wspierane projekty, które prowadzą do niszczenia stanowisk archeologicznych (np. poprzedzające rekonstrukcje na stanowisku archeologicznym).

Ze względu na rozległość, różnorodność, a zwłaszcza nieodnawialność zasobów tworzących dziedzictwo archeologiczne oraz złożoność procesów związanych z jego badaniem i ochroną, kluczowe dla właściwej realizacji celów priorytetu jest nie tylko zachowanie wysokiej wartości naukowej i poznawczej prowadzonych działań, lecz również przestrzeganie w trakcie ich realizacji określonych norm międzynarodowych, wskazanych w Europejskiej konwencji o ochronie dziedzictwa archeologicznego (Konwencja Maltańska) i Międzynarodowej Karcie Ochrony i Zarządzania Dziedzictwem Archeologicznym ICOMOS (Karta Lozańska). Zadania finansowane z ramach priorytetu powinny być realizowane zgodnie z tymi zasadami. Szczególnie istotne jest upowszechnianie wyników badań już zakończonych, które do tej pory nie doczekały się opracowania i publikacji, stąd projekty podejmujące takie zagadnienia będą wyżej oceniane.

Biorąc pod uwagę fakt, że istotnym czynnikiem, umożliwiającym skuteczną realizację projektów o wyżej nakreślonym profilu, jest stabilność finansowa i organizacyjna, w ramach priorytetu rozszerzony zostaje zakres finansowania zadań w trybie wieloletnim, a suma dofinansowań udzielanych w tym trybie może wynieść do 40% budżetu priorytetu.

Wsparcie finansowe udzielane będzie tym projektom, których autorzy, dysponując niezbędnym doświadczeniem oraz zapleczem organizacyjnym i naukowym, gwarantują stabilność działania oraz wysoki poziom kadry odpowiedzialnej za realizację podjętych zamierzeń merytorycznych.

Zasadniczym efektem działań finansowanych w ramach priorytetu powinno być upowszechnienie w środowisku naukowym i konserwatorskim wyników przeprowadzonych dotychczas badań, co pozwoli na wykorzystanie ich do świadomej i zrównoważonej ochrony dziedzictwa. Równoległe działania te powinny rozwijać

świadomość społeczną, zarówno jeśli chodzi o wartość dziedzictwa archeologicznego, jak i potrzebę jego zachowania i ochrony, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań, służących ochronie dziedzictwa archeologicznego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej:

- 1) ewidencja i inwentaryzacja zabytków archeologicznych metodą badań powierzchniowych, w tym kontynuacja badań w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski oraz weryfikacja badań dotychczasowych;
- 2) nieinwazyjne badania archeologiczne, nie związane z planowanymi bądź realizowanymi inwestycjami, wykorzystujące nowoczesne metody i sprzęt;
- 3) opracowanie, wraz z obowiązkową publikacją książkową, wyników przeprowadzonych badań archeologicznych, w tym analiza i konserwacja pozyskanych w ramach tych badań zabytków.

W przypadku wyników archeologicznych badań poprzedzających inwestycje, dofinansowane mogą być wyłącznie koszty opracowania redakcyjnego i publikacji książkowej oraz ewentualnych dodatkowych analiz, które nie zostały wykonane w ramach umowy z inwestorem.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać się mogą następujące podmioty prawa polskiego:

- 1) samorządowe instytucje kultury;
- 2) państwowe instytucje kultury;
- 3) organizacje pozarządowe;
- 4) publiczne uczelnie akademickie;
- 5) niepubliczne uczelnie akademickie;
- 6) podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

1. Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 30 000,00 zł.

2. W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej.

3. Maksymalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 200 000,00 zł oraz nie może przekraczać 85% budżetu przedstawionego we wniosku.

Wnioskodawca może ubiegać się o dofinansowanie zadania na okres dwóch kolejnych lat. Zadania dwuletnie muszą spełniać następujące warunki:

- 1) wnioskodawca przedstawia w formularzu wniosku odrębne kosztorysy i harmonogramy na każdy rok realizacji zadania;
- 2) w każdym roku realizacji zadania obowiązują wymagania odnośnie minimalnej i maksymalnej kwoty dofinansowania wnioskowanego na dany rok realizacji, określone w § 14 ust. 1 i ust. 3 regulaminu priorytetu;
- 3) w każdym roku realizacji zadania obowiązują wymagania odnośnie procentowego udziału dofinansowania ministra w stosunku do rocznego budżetu zadania określone w § 14 ust. 3 regulaminu priorytetu, z zastrzeżeniem § 14 ust. 7-9.

W przypadku pozytywnego rozpatrzenia wniosku, określona zostaje całościowa kwota dofinansowania wraz z podziałem na każdy rok realizacji.

Koszty kwalifikowane:

1. Honoraria i wynagrodzenia:

- wykonawców badań, dokumentacji, konserwacji i analiz specjalistycznych,
- autorów tekstów i opracowań,
- redaktorów, tłumaczy i recenzentów tekstów do publikacji.

2. Zakup usług związanych z realizacją zadania:

- analizy i badania specjalistyczne, np. metalograficzne, dendrologiczne,
- wykonanie dokumentacji, także w formie cyfrowej (np. modele 3D, skany),
- konserwacja zabytków ruchomych,
- wykonanie zdjęć lotniczych,
- badania nieinwazyjne, np. geomagnetyczne, elektrooporowe.

3. Koszty związane z publikacją, w tym:
 - projekt, skład, łamanie, druk,
 - opracowanie fotografii i ilustracji,
 - tłoczenie płyt,
 - publikacja w internecie.
4. Organizacja realizacji zadania, w tym:
 - wynajęcie sprzętu niezbędnego do wykonania badań,
 - zakup map niezbędnych do realizacji zadania,
 - zakup niezbędnych materiałów biurowych,
 - koszty transportu i wyjazdów w teren (z wyłączeniem noclegów),
 - koordynacja zadania,
 - obsługa finansowo-księgową (nie dotyczy instytucji kultury oraz uczelni).
5. Promocja zadania, w tym: ogłoszenia w mediach i Internecie, ulotki i broszury reklamowe, organizacja wystaw, spotkań i konferencji (ale nie udział w konferencjach organizowanych przez inne podmioty). Koszty promocji nie powinny przekraczać 10% budżetu zadania.

d. Rozwój infrastruktury kultury - Infrastruktura kultury

Celem Programu „Rozwój infrastruktury kultury” jest wsparcie infrastruktury i poprawa funkcjonowania podmiotów prowadzących działalność kulturalną, szkół i uczelni artystycznych oraz domów kultury.

Celem priorytetu jest stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej, poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury instytucji kultury, a także innych podmiotów działających w tym obszarze.

Od wielu lat sytuacja podmiotów działających w sferze kultury ukazuje ogromne potrzeby wsparcia finansowego, które umożliwi ich modernizację i rozwój, a także zwiększenie dostępu i podniesienie atrakcyjności oferty kulturalnej.

Strategicznym celem priorytetu jest zatem stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej, poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury instytucji kultury, a także innych podmiotów działających w tym obszarze. Katalog działań priorytetu, obejmujący prace budowlane, zakup wyposażenia niezbędnego dla realizacji celów statutowych, czy sporządzanie dokumentacji technicznej, daje możliwość finansowania zadań generujących istotne zmiany jakościowe, w zakresie sprawności i efektywności funkcjonowania zaplecza materialno-technicznego, podmiotów objętych priorytetem.

Ze względu na zróżnicowany stan infrastruktury w tym sektorze założenia priorytetu dopuszczają finansowanie różnorodnych zadań. Szczególnie istotne są: poprawa stanu infrastruktury kultury zwiększająca dostęp do oferty kulturalnej i podnosząca jej atrakcyjność, działania przyczyniające się do faktycznego zwiększenia potencjału instytucji kultury, dostosowanie do standardów europejskich, wzrost konkurencyjności podmiotu, wzmocnienie działalności o charakterze ponadregionalnym. Konieczne jest także wspieranie zadań o charakterze interwencyjnym, likwidujących skutki zdarzeń losowych, klęsk żywiołowych lub związanych z prowadzeniem wieloletnich inwestycji, wdrażaniem działań zapewniających niezbędne warunki do prowadzenia działalności kulturalnej.

Biorąc pod uwagę fakt, że istotnym czynnikiem umożliwiającym skuteczną realizację projektów, o wyżej nakreślonym profilu, jest stabilność finansowa i organizacyjna, zostaje wprowadzona w ramach priorytetu możliwość finansowania zadań w trybie wieloletnim, a suma dofinansowań udzielanych w tym trybie może wynieść do 40% budżetu priorytetu w danym roku budżetowym. Wsparcie finansowe kierowane będzie do podmiotów, których zadania powstaną w oparciu o stabilne źródła finansowania, przy założeniu, że autorzy projektów gwarantują konsekwentną realizację podjętych działań, a inwestycje wpiszą się w ich kompleksowe plany rozwoju. Istotnym kryterium oceny projektów będą zarówno korzyści, wynikające z realizacji zadania na tle potrzeb podobnej grupy wnioskodawców, jak i zdolność do prowadzenia działań inwestycyjnych oraz dotychczasowa działalność kulturalna w okresie 2 ostatnich lat.

Inwestycje w zakresie poprawy infrastruktury, poprzez tworzenie przyjaznej i nowoczesnej bazy technicznej, powinny przyczynić się do zwiększenia efektywności działalności instytucji kultury oraz wzrostu uczestnictwa w kulturze.

1. W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących zadań inwestycyjnych służących prowadzeniu działalności kulturalnej:

- 1) budowa, roboty budowlane, przebudowa, remont wraz z zakupem niezbędnych urządzeń budowlanych i wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej;
- 2) zakup wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej, w tym zakup instrumentów muzycznych;
- 3) przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji, w tym projektów architektonicznych, studiów wykonalności, analizy oddziaływania na środowisko;
- 4) zadania dotyczące budowy, rozbudowy i przebudowy obiektów budowlanych wraz z zakupem niezbędnych urządzeń budowlanych, współfinansowanych w ramach programów europejskich.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać mogą się następujące podmioty prawa polskiego:

- 1) samorządowe instytucje kultury - z wyjątkiem domów kultury, centrów kultury oraz ośrodków kultury;
- 2) państwowe instytucje kultury;
- 3) jednostki samorządu terytorialnego - z wyjątkiem sytuacji, gdy występują o dofinansowanie jako organy prowadzące domy kultury, centra kultury oraz ośrodki kultury;
- 4) organizacje pozarządowe;
- 5) kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne.

2. Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi:

- 1) 50 000 zł - w przypadku zadań określonych w §1 ust. 1 pkt. 2 i pkt. 3 regulaminu priorytetu;
- 2) 300 000 zł - w przypadku zadań określonych w §1 ust. 1 pkt. 1 i pkt. 4 regulaminu priorytetu.

3. W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej.

4. Wnioskowane dofinansowanie nie może przekraczać:

- 1) 75% budżetu przedstawionego we wniosku w przypadku zadań o kwocie wnioskowanego dofinansowania nie wyższej niż 3 000 000 zł;
- 2) 50% budżetu przedstawionego we wniosku w przypadku zadań o kwocie wnioskowanego dofinansowania wyższej niż 3 000 000 zł.

Koszty kwalifikowane:

Budowa, roboty budowlane, przebudowa i remont obiektu budowlanego na cele działalności kulturalnej i edukacyjnej w zakresie kultury – koszty prac wykonywanych w obiektach lub koszty adaptacji obiektów, służących poprawie warunków ich funkcjonowania, tj.:

- budowa – wykonanie obiektu budowlanego w określonym miejscu, a także odbudowa, rozbudowa, nadbudowa obiektu budowlanego;
- roboty budowlane – prowadzenie prac polegających na budowie, przebudowie, montażu, remoncie lub rozbiórce obiektu budowlanego;
- przebudowa (modernizacja) – wykonanie robót budowlanych, w wyniku których następuje zmiana parametrów użytkowych lub technicznych istniejącego obiektu budowlanego;
- remont – wykonywanie w istniejącym obiekcie budowlanym robót budowlanych polegających na odtworzeniu stanu pierwotnego, przy czym możliwe jest stosowanie wyrobów budowlanych innych, niż użyto w stanie pierwotnym. Dopuszcza się prace remontowe polegające na bieżącej konserwacji i wykończeniu obiektu (malowanie ścian, cyklinowanie podłóg);
- urządzenia budowlane – wyposażenie obiektu budowlanego w urządzenia techniczne zapewniające możliwość użytkowania obiektu, jak: przyłącza, urządzenia instalacyjne, w tym służące oczyszczaniu lub gromadzeniu ścieków, a także place postojowe, ogrodzenia;

- przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do realizacji planowanych prac - koszty opracowań/projektów dokumentacji branżowej, w tym także projekty aranżacji wnętrz;
- nadzór inwestorski/autorski - kontrola obiektów i procesów budowlanych;
- koszty związane z przeprowadzeniem postępowania przetargowego;
- koszty transportu.

Zakup wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej, w tym zakup instrumentów muzycznych - koszty zakupu środków trwałych służących wielokrotnemu wykorzystaniu takich jak:

- instrumenty i akcesoria muzyczne;
- sprzęt komputerowy i oprogramowanie;
- urządzenia biurowe;
- meble;
- systemy zabezpieczające przed kradzieżą/włamaniem;
- sprzęt/system nagłośnieniowy, oświetleniowy, multimedialny;
- wyposażenie pracowni specjalistycznych, np. pracowni plastycznych (sztalugi, antyramy, piece ceramiczne, koła garncarskie, itp.), muzycznych, baletowych, krawieckich, scenograficznych, fotograficznych (aparaty, obiektywy, lampy, statywy, akcesoria ciemniowe, itp.), filmowych, multimedialnych (tablice interaktywne, sprzęt AV, komputerowy, czytniki, tablety, oprogramowanie, itp.), sal wystawowych (gabloty, systemy ekspozycyjne, manekiny, itp.); sal teatralnych i kinowych (fotele, kurtyny, żaluzje, rolety, wyposażenie AV, rampy oświetleniowe, zaplecze techniczne, itp.);
- środki transportu służące działalności kulturalnej;
- specjalistyczny sprzęt umożliwiający osobom niepełnosprawnym dostęp do oferty kulturalnej;
- montaż zakupionego sprzętu lub wyposażenia;
- transport zakupionego wyposażenia.

Przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji - koszty wykonania projektów architektonicznych, studium wykonalności, analiz oddziaływań na środowisko.

Budowa, rozbudowa i przebudowa obiektów budowlanych, wraz z zakupami niezbędnych urządzeń budowlanych, współfinansowanych w ramach programów europejskich - współfinansowanie kosztów niekwalifikowanych projektów budowy i przebudowy obiektów służących działalności kulturalnej ze środków europejskich, mających podpisane umowy na dofinansowanie projektu, które są kosztami objętymi niniejszym programem jak przypadku zadań określonych w §1 ust. 1 pkt. 1 regulaminu.

PROMESA MINISTRA KULTURY i DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Szczególnym rodzajem ministerialnego programu operacyjnego jest Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Celem programu jest zwiększenie efektywności wykorzystania środków europejskich na rzecz rozwoju kultury. Program polega na dofinansowaniu przez Ministra Kultury wkładu własnego do wybranych projektów kulturalnych, realizowanych ze środków europejskich, w tym na zadania z zakresu ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego. Dofinansowanie dotyczy projektów realizowanych w ramach funduszy strukturalnych (dokładne informacje pojawią się w momencie ustalenia ostatecznych wytycznych pod koniec 2015 roku). Uprawnionymi do pozyskania dotacji są jednostki samorządu terytorialnego oraz państwowe i samorządowe instytucje kultury i filmowe, kościoły lub związki wyznaniowe, archiwa państwowe, organizacje pozarządowe ze sfery kultury, organizacje pozarządowe i niepubliczne szkoły artystyczne I i II stopnia oraz uczelnie artystyczne. Promesa MKiDN może pokrywać maksymalnie 85 % wkładu krajowego (własnego) wnioskodawcy. W szczególnych przypadkach Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego może zdecydować o pokryciu więcej niż 85 % wkładu krajowego lub nawet odstąpić od wymogu posiadania tego wkładu.

Warto wspomnieć także o innych programach realizowanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a mianowicie:

- „Zabytek Zadbane” - jest corocznym konkursem ogłaszany przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Nadzór nad konkursem sprawuje Generalny Konserwator Zabytków. Od 2011 roku podmiotem realizującym procedurę konkursową jest Narodowy Instytut Dziedzictwa.

Konkurs skierowany jest do właścicieli, posiadaczy i zarządców zabytkowych obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Jego celem jest promocja opieki nad zabytkami i upowszechnianie najlepszych wzorów właściwego utrzymania i zagospodarowania obiektów. Charakter edukacyjny konkursu polega na popularyzacji wiedzy dotyczącej właściwego postępowania z zabytkami architektury podczas ich użytkowania oraz w trakcie przeprowadzanych remontów. Ocenie Jury konkursowego podlegać będą jakość i zakres prac konserwatorskich, restauratorskich lub budowlanych, a także wykonane rewitalizacje zabytków architektury. Konkurs promuje właściwe użytkowanie zabytkowych obiektów, ochronę „substancji zabytkowej” podczas wykonywanych remontów, utrzymanie estetycznego wyglądu budowli oraz ich otoczenia, które nierzadko również wpisane jest do rejestru zabytków.

- Program Wieloletni KULTURA+ - Celem realizowanego w latach 2011-2015 Programu jest poprawa dostępu do kultury oraz uczestnictwa w życiu kulturalnym na terenach wiejskich i wiejsko-miejskich, poprzez modernizację i budowę infrastruktury bibliotecznej oraz digitalizację zasobów polskich muzeów, bibliotek i archiwów.

DOTACJE NA DOFINANSOWANIE PRAC KONSERWATORSKICH, RESTAURATORSKICH LUB ROBÓT BUDOWLANYCH UDZIELANE PRZEZ WOJEWÓDZKIEGO KONSERWATORA ZABYTEKÓW

1. Cel rozdziału środków:

Poprawa stanu zachowania zabytków poprzez:

- a) ochronę i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego;
- b) konserwację i rewaloryzację zabytków;

c) udostępnianie zabytków na cele publiczne.

2. Rodzaje kwalifikujących się zadań: prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (projekty realizowane bez udziału środków europejskich):

- a) planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji, niewymagające wyłonienia wykonawcy na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych;
- b) planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji, wymagające wyłonienia wykonawcy na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych;
- c) przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (tzw. refundacja).

3. Uprawnieni wnioskodawcy:

- a) osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne posiadające tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego;
- b) z wnioskiem o udzielenie dofinansowania, o którym mowa w pkt 2 lit. c, może wystąpić wnioskodawca, którego działalność nie jest finansowana ze środków publicznych, po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Wnioskodawcami nie mogą być: państwowe instytucje kultury nadzorowane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego lub współprowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego i Ministra Edukacji Narodowej, państwowe szkoły i uczelnie wyższe, a także podmioty określone w art. 72 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

4. Koszty kwalifikujące się do dofinansowania:

- a) dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych może obejmować nakłady konieczne na prace lub roboty określone w art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
- b) dofinansowanie może być udzielone w wysokości do 50% nakładów koniecznych;

c) dofinansowanie w wysokości do 100 % może być udzielone jedynie w przypadkach gdy:

- zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową, albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac lub robót,
- stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac lub robót.

Wnioskodawca ubiegający się o kwotę wyższą niż 50% nakładów koniecznych jest zobowiązany do uzasadnienia swojego wniosku. Uzasadnienie winno być poparte dokumentem potwierdzającym spełnienie przez wnioskodawcę przesłanek o których mowa w art. 78 ust. 2 i 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (np. kserem karty białej, szczegółowy opis stanu zachowania obiektu sporządzony przez autora programu prac konserwatorskich, ekspertyza techniczna, itp.).

DOTACJE WOJEWÓDZKIE

Z budżetu Samorządu Województwa Mazowieckiego mogą być udzielane dotacje na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach ruchomych i nieruchomych, wpisanych do rejestru zabytków, znajdujących się na obszarze Województwa Mazowieckiego.

Celem dotacji jest wspieranie i uzupełnianie działań właścicieli lub posiadaczy zabytków dla zapewnienia ochrony i konserwacji wartościowych elementów substancji zabytkowej, tworzących ramy przestrzeni publicznej, mających istotne znaczenie w kreowaniu wizerunku Mazowsza oraz renowacji wystroju i wyposażenia zabytkowych obiektów.

Dotacja może być udzielona jednostkom organizacyjnym niezaliczonym do sektora finansów publicznych, których celem jest opieka nad zabytkami, posiadającym tytuł prawny do zabytku, wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego, finansującym prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku. Dotacja może być udzielona

na dofinansowanie nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach, które zostaną przeprowadzone w roku złożenia wniosku, na podstawie programu prac i kosztorysu uzgodnionego z właściwym konserwatorem zabytków.

Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków może obejmować nakłady konieczne na:

- 1) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- 2) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenia w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- 3) odnowienie lub uzupełnienie tynków i detali architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego budynku kolorystyki;
- 4) odnowienie lub całkowite odtworzenie stolarki okiennej i drzwiowej;
- 5) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe przynależności;
- 6) odnowienie lub całkowite odtworzenie więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- 7) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- 8) odtworzenie zabytkowych posadzek;
- 9) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeśli odtworzenie to nie przekracza 50 % oryginalnej substancji tej przynależności;
- 10) zakup i montaż instalacji przeciwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej;
- 11) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku.

Dotacja może być udzielona w wysokości do 50 % nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków. Jeżeli zabytek posiada wyjątkową wartość

historyczną, artystyczną lub naukową albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, dotacja może być udzielona w wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót. W przypadku, jeżeli stan zachowania zabytku, wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku, dotacja może być również udzielona do wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonywanie tych prac lub robót.

DOTACJE POWIATOWE

W myśl art. 81. ust. 1. i 2. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez organ stanowiący powiatu, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru.

Art. 82. 1. Precyzuje, iż łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy lub powiatu nie może przekraczać wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

DOTACJE GMINNE

Zgodnie z art. 81 w/w ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 594 z późniejszymi zmianami) finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach jest również obowiązkiem jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego. Dla jednostki

samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest ponadto jej zadaniem własnym.

Zasady i tryb postępowania o udzielenie dotacji z budżetu Gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków określa odpowiednia uchwała Nr XXII/201/2012 z dnia 30 sierpnia 2012 r., podjęta przez Radę Miejską w Kozienicach.

Uchwała określa:

- 1) warunki ubiegania się o dotację na sfinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków i nie stanowiącym własności Gminy Kozienice;
- 2) rodzaj danych i informacji, które należy zawrzeć we wniosku o dotację;
- 3) tryb postępowania z wnioskiem o udzielenie dotacji;
- 4) postanowienia, jakie winna zawierać umowa o udzielenie dotacji;
- 5) zasady rozliczania dotacji, kontroli rozliczenia i zwrotu dotacji do budżetu Gminy Kozienice;
- 6) sposób ewidencjonowania i upowszechniania informacji o udzielonych dotacjach.

11.2 ŹRÓDŁA ZAGRANICZNE w RAMACH FUNDUSZY STRUKTURALNYCH

PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH ORAZ REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO NA LATA 2014-2020

Na moment opracowywania niniejszego dokumentu nie są jeszcze znane dokładne szczegóły alokacji środków finansowych w ramach PROW i RPO w nowej perspektywie finansowania. W celu pozyskania środków z tych źródeł, należy dotrzeć do odpowiednich dokumentów programowych.

11.3 ŹRÓDŁA ZAGRANICZNE POZAUNIJNE

MECHANIZM NORWESKI

a. 2.4.1 Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego

Cele i obszary wsparcia

Celem programu jest ochrona, zachowanie i udostępnianie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń. Program przyczyni się do osiągnięcia tego celu poprzez wsparcie nakierowane na projekty inwestycyjne z zakresu konserwacji i rewitalizacji dziedzictwa kulturowego (nieruchomego oraz ruchomego), dokumentowania historii kultury poprzez digitalizację zbiorów, jak również budowy i rozbudowy infrastruktury kultury o znacznym potencjale wpływu na rozwój społeczno-ekonomiczny.

Inwestycje w kulturę i dziedzictwo kulturowe stanowią czynnik rozwoju miast i regionów, przyczyniając się do wzrostu ich atrakcyjności turystycznej oraz inwestycyjnej. Aż 70% światowej turystyki stanowi turystyka kulturowa, inwestycje w kulturę stymulują również rozwój sektora usług (w tym przemysłów kultury i kreatywnych) i nowych miejsc pracy. Polska kultura przyczynia się do kreowania pozytywnego wizerunku kraju w Europie i na świecie stając się rozpoznawalną marką. Jednocześnie wpływa pozytywnie na rozwój współpracy międzynarodowej i tworzenie wspólnej europejskiej tożsamości. Ze względu na swój potencjał dziedzictwo kulturowe powinno być przedmiotem ochrony i finansowego wsparcia.

W ramach programu współfinansowane będą następujące typy działań:

- rewitalizacja, konserwacja, renowacja i adaptacja na cele kulturalne historycznych obiektów i zespołów zabytkowych wraz z otoczeniem (zakup wyposażenia może stanowić integralną część projektu),
- budowa, rozbudowa, remonty i przebudowa instytucji kultury (zakup wyposażenia może stanowić integralną część projektu),
- konserwacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów, zbiorów piśmienniczych, archiwaliów i zbiorów audiowizualnych, w tym filmowych,

- rozwój zasobów cyfrowych w dziedzinie kultury, w tym: digitalizacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów, zbiorów piśmienniczych, archiwaliów i zbiorów audio, audiowizualnych i filmowych oraz tworzenie wirtualnych instytucji kultury.

5% alokacji zostanie przeznaczone na realizację projektów z zakresu dokumentacji historii kultury, w tym mniejszości etnicznych i narodowych. W programie będą realizowane projekty wybrane w ramach otwartego naboru wniosków.

Nabór wniosków

Przewiduje się jeden nabór wniosków w ramach programu. W przypadku niewykorzystania wszystkich środków w ramach pierwszego naboru, operator uruchomi drugi nabór wniosków.

Uprawnieni beneficjenci

- państwowe i samorządowe instytucje kultury, instytucje filmowe,
- publiczne szkoły artystyczne i uczelnie artystyczne,
- archiwa państwowe,
- jednostki samorządu terytorialnego i ich związki,
- kościoły i związki wyznaniowe,
- organizacje pozarządowe ze sfery kultury.

Wartość i poziom dofinansowania projektu

Minimalna wartość dofinansowania projektu wynosić będzie 1 000 000 euro (maksymalna nie została określona). Poziom dofinansowania projektu wynosi do 85% całkowitych kosztów kwalifikowanych. Partnerstwo na poziomie projektu

z instytucjami z państw-darczyńców Partnerstwo w projektach zgłaszanych w konkursie nie jest wymagane.

FUNDUSZ WSPÓŁPRACY DWUSTRONNEJ EOG

Operator Programu rezerwuje część kwoty z budżetu Programu (w wysokości 1,5% całkowitych kosztów kwalifikowanych Programu) na potrzeby Funduszu Współpracy Dwustronnej na poziomie Programu podczas jego wdrażania. W ramach całkowitego budżetu Funduszu Współpracy Dwustronnej:

- ok. 83% będzie przeznaczony na poszukiwanie partnerów projektów z krajów Państw - Darczyńców przed lub w trakcie przygotowania wniosku aplikacyjnego dla projektu, rozwój takich partnerstw oraz przygotowywanie wniosków aplikacyjnych dla projektów partnerskich z Darczyńcami (wskaźnik „a”);
- ok. 17% będzie przeznaczony na tworzenie sieci, wymianę, dzielenie się i przekazywanie wiedzy, technologii, doświadczeń i najlepszych praktyk między Beneficjentami a podmiotami w Państwach-Darczyńcach (wskaźnik „b”);
- Ok. 40 000 euro z całkowitej alokacji na Fundusz Współpracy Dwustronnej zostanie przeznaczony na realizację działań podejmowanych przez Operatora Programu, mających na celu osiągnięcie obydwu wskaźników („a” i „b”);
- Pozostała część środków w ramach Funduszu Współpracy Dwustronnej, tj. ok. 126 000 euro z całkowitej alokacji na Fundusz Współpracy Dwustronnej, będzie przeznaczona wyłącznie dla wnioskodawców, którzy otrzymają dofinansowanie w ramach Programu, na zasadzie refundacji wydatków poniesionych zarówno przez wnioskodawcę oraz partnerów w celu nawiązania partnerstw dla realizacji projektu (wskaźnik „a”).

Jeśli wnioskodawca wnioskuje o środki z Funduszu Współpracy Dwustronnej, jest zobowiązany do wypełnienia ostatniej części wniosku aplikacyjnego dotyczącej zwrotu wydatków poniesionych przez wnioskodawcę i partnera/ów na nawiązanie partnerstwa (wnioskodawcy będą przedstawiać we wniosku aplikacyjnym

przedkładanym do Operatora Programu finansowe zestawienie należycie udokumentowanych wydatków, które zgodne są z zasadami Funduszu).

W ramach Funduszu Współpracy Dwustronnej wnioskodawcy mogą ubiegać się o refundację 90% kwalifikowanych kosztów. Pozostała kwota będzie musiała zostać zapewniona przez wnioskodawcę*. Wysokość refundacji będzie uzależniona od ilości dostępnych środków, nie powinna jednak przekroczyć 6 300 EUR.

W przypadku jeśli wnioskodawca jest instytucją prowadzoną i finansowaną przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, wnioskowana kwota może wynosić 100%. Wkład własny finansowy w ramach FWD może zostać zapewniony także przez partnera/ów.

Następujące kategorie wydatków są kwalifikowane w ramach Funduszu Współpracy Dwustronnej:

- opłaty i koszty podróży za udział w konferencjach, seminariach, kursach, spotkaniach i warsztatach;
- koszty podróży w ramach wizyt studyjnych (zawierające diety);
- koszty podróży i wynagrodzenia za wizyty ekspertów;
- koszty konferencji, seminariów, kursów, spotkań i warsztatów;
- działania informacyjno-promocyjne;
- opłaty za doradztwo zewnętrzne;
- zakup danych niezbędnych do przygotowania wniosku.

Wydatki ponoszone z tego Funduszu będą kwalifikowane od 9 maja 2012 r. do dnia złożenia dokumentacji aplikacyjnej u Operatora Programu.

Kryteria wyboru projektów

Ocena projektów jest dwuetapowa i składa się z oceny formalnej i merytorycznej. Wyłącznie projekty, które spełnią wszystkie kryteria formalne będą podlegały ocenie merytorycznej.

Ocena formalna jest dokonywana przez ekspertów polskich. W trakcie oceny formalnej jest przewidziany tryb uzupełnień trwający 3 dni robocze. Wykaz błędów

podlegających uzupełnieniom znajduje się w Karcie oceny formalnej oraz Podręczniku Wnioskodawcy, które stanowią załącznik do ogłoszenia.

Ocena merytoryczna dokonywana jest przez ekspertów polskich i norweskich. Każdy wniosek oceniany jest przez dwóch ekspertów, a ostateczna punktacja wniosku jest średnią punktów przyznanych przez obu ekspertów. Ostatecznej rekomendacji projektów do dofinansowania dokonuje Zespół ds. Wyboru Projektów. Decyzje o dofinansowaniu projektów podpisuje Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

System dofinansowania

Łączne dofinansowanie przekazane beneficjentowi w formie zaliczek nie może przekroczyć 80% przyznanej kwoty grantu. Każda kolejna transza zostanie wypłacona pod warunkiem stwierdzenia przez Operatora prawidłowego wydatkowania zarówno pod względem merytorycznym, jak i finansowym co najmniej 70% kwoty przekazanych wcześniej transz.

Termin, miejsce i sposób składania wniosków o dofinansowanie projektów

Nabór projektów odbywa się w określonym przez instytucję obsługującą program czasie. Termin końcowy odnosi się zarówno do dokumentacji aplikacyjnej składanej w wersji papierowej jak i elektronicznej składanej poprzez generator wniosków w systemie EBOI. Wniosek składa się z dwóch wersji językowych: polskiej i angielskiej. Wniosek musi zostać obowiązkowo złożony poprzez generator wniosków znajdujący się na stronie www.eog.mkidn.gov.pl

Następnie, wydrukowane 2 oryginały wniosku wraz z 2 egzemplarzami załączników (wszystkie dokumenty muszą być podpisane i parafowane na każdej stronie oraz poświadczone za zgodność z oryginałem – jeśli dot.) oraz skanami wszystkich dokumentów na płycie CD/DVD muszą być dostarczone w kopercie lub paczce, drogą pocztową, przesyłką kurierską (w tych przypadkach decyduje data stempla pocztowego) lub osobiście do MKiDN.

Uwaga! Wskazane powyżej możliwości wsparcia finansowego mają charakter informacyjny. W celu znalezienia dokładnych szczegółów oraz odpowiedniej formy dofinansowania na określone zadania należy dotrzeć do dokumentów programowych oraz kryteriów przyznawania dotacji, ponieważ co roku mogą one ulegać zmianom.

12. MISJA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY KOZIENICE

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Kozienice jest dokumentem długofalowym, zapisy w nim zawarte powinny być brane pod uwagę we wszelkich działaniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego na terenie gminy. Konsekwentna realizacja założeń Programu przyczyni się do poprawy jakości środowiska kulturowego, wzrostu nakładów finansowych na inwestycje związane z obiektami zabytkowymi (zarówno w przypadku osób prywatnych, administracji publicznej, jak i organizacji pozarządowych), szerszej promocji gminy i przyciągnięcia turystów, a także do wzrostu świadomości regionalnej mieszkańców i poprawy ich sytuacji materialnej.

W sporządzanych co cztery lata aktualizacjach Programu powinny znajdować się odniesienia do uaktualnionych zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego, zawartych w innych dokumentach strategicznych gminy, zwrócić też należy uwagę na wyszczególnienie obowiązujących w danym momencie aktów prawnych.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami kładzie szczególny nacisk na wykorzystanie istniejących źródeł finansowania inwestycji związanych z opieką nad zabytkami, intensywne działania w obszarach najbardziej atrakcyjnych historycznie, promocję dziedzictwa kulturowego oraz wypracowanie odpowiednich schematów współpracy administracji samorządowej z właścicielami obiektów zabytkowych.

Biorąc pod uwagę korzystne położenie gminy Kozienice, bogactwo obiektów posiadających wartości zabytkowe oraz skuteczne działania samorządu w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych, Gminny Program Opieki nad Zabytkami stanowić będzie pomocne narzędzie w ukierunkowaniu polityki gminnej w zakresie rozwoju turystyki, promocji i ochrony dziedzictwa kulturowego, prowadzonej w sposób uporządkowany i długoterminowy. Wszystkie te elementy przyczynią się do postrzegania gminy Kozienice, jako przyjaznej turystom i inwestorom, dumnej ze swoich walorów zabytkowych oraz dbającej o własne dziedzictwo kulturowe i historyczne.

WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH Z TERENU GMINY KOZIENICE

Lp.	Miejscowość	Nr w miejscowości	Nr na obszarze	Arkusze AZP	Funkcja
1	Aleksandrówka	1	9	71-71	Osada Ślad osadnictwa
2	Aleksandrówka	2	10	71-71	Ślad osadnictwa
3	Augustów	1	22	71-71	Osada Ślad osadnictwa
4	Babia Góra	1	7	71-71	Obozowisko (?)
5	Cecylówka	1	1	71-70	Cmentarzysko
6	Cecylówka	2	8	71-70	Ślad osadnictwa
7	Chartowa	1	17	71-70	Obozowisko (?)
8	Chartowa	2	18	71-70	Ślad osadnictwa
9	Chartowa	3	19	71-70	Osada
10	Chinów	1	19	71-70	Cmentarzysko
11	Chinów	2	3	69-71	Osada Ślad osadnictwa Osada Ślad osadnictwa
12	Chinów	3	6	69-71	Osada Ślad osadnictwa
13	Chinów	4	7	69-71	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Osada Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Osada Ślad osadnictwa wiejskiego
14	Chinów	5	9	69-71	Ślad osadnictwa
15	Cudnów	1	11	70-71	Ślad osadnictwa
16	Dąbrówki	1	1	70-72	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa
17	Holendry Kozienskie	1	4	70-72	Osada
18	Janów	1	11	71-71	Obozowisko Ślad osadnictwa
19	Janów	2	12	71-71	Ślad osadnictwa
20	Janów	3	21	71-71	Ślad osadnictwa
21	Kajzerówka	1	16	71-71	Osada
22	Katarzynów	1	8	71-71	Obozowisko (?)
23	Kęпки	1	3	70-72	Osada

24	Kociołki	1	1	71-71	Cmentarzysko
25	Kociołki	2	13	71-71	Osada
26	Kociołki	3	14	71-71	Osada
27	Kociołki	4	15	71-71	Ślad osadnictwa Osada
28	Kociołki	5	17	71-71	Obozowisko (?) Ślad osadnictwa
29	Kociołki	6	18	71-71	Osada
30	Kociołki	7	19	71-71	Obozowisko (?) Ślad osadnictwa
31	Kociołki	8	20	71-71	Ślad osadnictwa
32	Kozienice	1	1	70-71	Ślad osadnictwa
33	Kozienice	2	2	70-71	Ślad osadnictwa
34	Kozienice	3	3	70-71	Cmentarzysko
35	Kozienice	4	12	70-71	Obozowisko (?)
36	Kozienice	5	13	70-71	Ślad osadnictwa
37	Kozienice	6	14	70-71	Osada Osada
38	Kozienice	7	15	70-71	Obozowisko (?)
39	Kozienice	8	16	70-71	Obozowisko (?) Ślad osadnictwa
40	Łaszówka	1	1	69-70	Ślad osadnictwa
41	Majdany	1	6	70-71	Ślad osadnictwa
42	Majdany	2	7	70-71	Obozowisko (?)
43	Majdany	3	9	70-71	Osada Ślad osadnictwa
44	Marianów	1	7	71-70	Osada
45	Marianów	2	9	71-70	Osada
46	Marianów	3	10	71-70	Osada
47	Marianów	4	11	71-70	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa
48	Marianów	5	14	71-70	Obozowisko (?)
49	Michałówka	1	17	68-70	Ślad osadnictwa
50	Nowa Wieś	1	3	69-71	Cmentarzysko
51	Nowa Wieś	2	5	69-71	Osada
52	Opatkowice	1	4	70-71	Obozowisko
53	Opatkowice	2	5	70-71	Cmentarzysko
54	Opatkowice	3	8	70-71	Osada
55	Opatkowice	4	10	70-71	Osada
56	Piachy	1	3	71-72	Ślad osadnictwa
57	Przejazd	1	12	71-70	Ślad osadnictwa
58	Przejazd	2	13	71-70	Osada
59	Przewóz	1	5	70-72	Osada

60	Ruda	1	2	71-72	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa
61	Ryczywół	1	1	68-70	Miasto
62	Ryczywół	2	2	68-70	Zamek książęcy Dwór starościński
63	Ryczywół	3	3	68-70	Cmentarz żydowski
64	Ryczywół	4	4	68-70	Miasto
65	Ryczywół	5	12	68-70	Cmentarzysko
66	Ryczywół	6	15	68-70	Ślad osadnictwa Osada (?) Ślad osadnictwa
67	Ryczywół	7	16	68-70	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Osada (?) Ślad osadnictwa
68	Ryczywół	8	20	68-70	Ślad osadnictwa
69	Ryczywół	9	21	68-70	Osada (?) Ślad osadnictwa
70	Ryczywół	10	22	68-70	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa
71	Ryczywół	11	23	68-70	Osada (?) / cmentarzysko (?) Ślad osadnictwa
72	Ryczywół	12	24	68-70	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Cmentarzysko Ślad osadnictwa Osada (?) Osada (?)
73	Ryczywół	13	25	68-70	Osada
74	Ryczywół	14	26	68-70	Osada (?) Ślad osadnictwa
75	Ryczywół	15	27	68-70	Ślad osadnictwa
76	Ryczywół	16	28	68-70	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa
77	Ryczywół	17	29	68-70	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa
78	Ryczywół	18	43	68-70	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa

79	Ryczywół	19	44	68-70	Ślad osadnictwa
80	Selwanówka	1	2	69-70	Ślad osadnictwa
81	Selwanówka	2	3	69-70	Ślad osadnictwa
82	Stanisławice	1	20	70-71	Ślad osadnictwa
83	Stanisławice	2	23	70-71	Ślad osadnictwa Osada
84	Stanisławice	3	24	70-71	Osada
85	Stanisławice	4	2	71-71	Osada
86	Stanisławice	5	3	71-71	Osada
87	Stanisławice	6	4	71-71	Obozowisko (?)
88	Stanisławice	7	5	71-71	Osada
89	Stanisławice	8	6	70-71	Osada Ślad osadnictwa
90	Stara Wieś	1	21	70-71	Osada
91	Śmietanki	1	1	71-72	Osada Osada
92	Świerże Górne	1	1	69-71	Wieś historyczna
93	Świerże Górne	2	8	69-71	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa wiejskiego Ślad osadnictwa
94	Ursynów	1	2	71-70	Osada
95	Ursynów	2	3	71-70	Ślad osadnictwa
96	Ursynów	3	4	71-70	Ślad osadnictwa
97	Ursynów	4	5	71-70	Ślad osadnictwa Osada
98	Ursynów	5	6	71-70	Ślad osadnictwa
99	Ursynów	6	15	71-70	Osada
100	Ursynów	7	16	71-70	Ślad osadnictwa
101	Wilczkowice Górne	1	9	68-70	Wieś
102	Wilczkowice Górne	2	11	68-70	Obozowisko (?) Ślad osadnictwa Cmentarzysko (?) Cmentarzysko Ślad osadnictwa
103	Wilczkowice Górne	3	13	68-70	Ślad osadnictwa
104	Wilczkowice Górne	4	18	68-70	Ślad osadnictwa
105	Wilczkowice Górne	5	19	68-70	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa
106	Wola Chodkowska	1	10	69-70	Ślad osadnictwa
107	Wola Chodkowska	2	11	69-70	Osada
108	Wola Chodkowska	3	12	69-70	Osada

109	Wola Chodkowska	4	13	69-70	Ślad osadnictwa
110	Wola Chodkowska	5	4	69-70	Ślad osadnictwa
111	Wola Chodkowska	6	10	68-70	Wieś Młyn Cegielnia
112	Wola Chodkowska	7	30	68-70	Ślad osadnictwa
113	Wola Chodkowska	8	40	68-70	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa
114	Wola Chodkowska	9	41	68-70	Ślad osadnictwa
115	Wola Chodkowska	10	42	68-70	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa
116	Wójtostwa pod Dąbrówkami	1	6	70-72	Ślad osadnictwa
117	Wójtostwa pod Dąbrówkami	2	7	70-72	Ślad osadnictwa Osada
118	Wójtostwo Poduchowne	1	22	70-71	Ślad osadnictwa Obozowisko (?)
119	Wólka Tyrzyńska	1	2	70-72	Ślad osadnictwa Ślad osadnictwa Osada

WYKAZ MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
UCHWALONYCH W GMINIE KOZIENICE

1. Uchwała Nr VI/38/2015 Rady Miejskiej w Kozienicach z dnia 13 marca 2015 roku w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części obrębów geodezyjnych Wilczkowice Górne, Michałówka, Świerże Górne, gmina Kozienice.
2. Uchwała Nr XXXIII/332/2013 Rady Miejskiej w Kozienicach z dnia 25 kwietnia 2013 roku w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w obrębie geodezyjnym Nowiny - zwanego "Nowiny Boiska".
3. Uchwała Rady Miejskiej w Kozienicach NR XXIX/305/2013 z dnia 24 stycznia 2013 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego przy ul. Warszawskiej w Kozienicach - "Warszawska I" dla obszaru położonego w rejonie ul. Warszawskiej i ul. Legionów.
4. Uchwała Rady Miejskiej w Kozienicach NR XXII/207/2012 z dnia 30 sierpnia 2012 roku w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w obrębie geodezyjnym Kozienice PSK - zwanego "Kozienice-Oczyszczalnia".
5. Uchwała Rady Miejskiej w Kozienicach NR XVIII/163/2012 z dnia 23 lutego 2012 roku w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w obrębie geodezyjnym miasta Kozienice i obrębie geodezyjnym PSK Kozienice - zwanego „Kozienice Północ”.
6. Uchwała NR XV/120/2011 z dnia 20.10.2011 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w obrębie sołectwa Majdany.
7. UCHWAŁA NR XIV/99/2011 Rady Miejskiej w Kozienicach z dnia 01.09.2011 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w sołectwie Ryczywół.
8. UCHWAŁA NR XIII/76/2011 Rady Miejskiej w Kozienicach z dnia 30.06.2011 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w obrębie geodezyjnym Świerże Górne, obrębie geodezyjnym Wilczkowice Górne i obrębie geodezyjnym Michałówka.
9. Uchwała Nr VII/29/2011 Rady Miejskiej w Kozienicach z dnia 3 lutego 2011r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla miejscowości Nowiny gmina Kozienice.

10. Uchwała Nr VII/28/2011 Rady Miejskiej w Kozienicach z dnia 3 lutego 2011r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla miejscowości Aleksandrówka gmina Kozienice.
11. Uchwała Nr LI/528/2010 Rady Miejskiej w Kozienicach z dnia 9 września 2010r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w obrębie sołectwa Chinów.
12. Uchwała Nr XL/467/09 Rady Miejskiej w Kozienicach z dnia 17 grudnia 2009r w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w obrębie sołectwa Janików i Janików Folwark.
13. Uchwała Nr XXXVIII/445/2009 Rady Miejskiej w Kozienicach z dnia 29 października 2009r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w obrębie sołectwa Śmietanki.
14. Uchwała Nr IX/115/2007 Rady Miejskiej w Kozienicach z dnia 28 czerwca 2007r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w Aleksandrówce gm. Kozienice - „Aleksandrówka II”.
15. UCHWAŁA NR VI/73/2007 RADY MIEJSKIEJ W KOZIENICACH z dnia 29 marca 2007r w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w obrębie sołectwa Janów.
16. UCHWAŁA NR V/53/2007 RADY MIEJSKIEJ W KOZIENICACH z dnia 22 lutego 2007r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w miejscowości Wola Chodkowska.
17. UCHWAŁA NR V/52/2007 RADY MIEJSKIEJ W KOZIENICACH z dnia 22 lutego 2007r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu przy ul. Warszawskiej w Kozienicach - „Warszawska II”.
18. UCHWAŁA NR V/51/2007 RADY MIEJSKIEJ W KOZIENICACH z dnia 22 lutego 2007r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu przy ul. Warszawskiej w Kozienicach - „Warszawska I”.
19. Uchwała Nr III/23/2006 Rady Miejskiej w Kozienicach z dnia 21 grudnia 2006r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego przy ul. Warszawskiej w Kozienicach - „Polesie II”.

20. Uchwała Nr LIV/805/2006 Rady Miejskiej w Kozienicach z dnia 28 września 2006r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w miejscowości Psary.
21. Uchwała nr XLII/672/2005 Rady Miejskiej w Kozienicach z dnia 15 grudnia 2005r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentów obszaru gminy Kozienice w obrębie sołectw: Brzeźnica, Chinów, Janów, Łuczynów, Ruda, Śmietanki i Wola Chodkowska.
22. UCHWAŁA NR XL/633/2005 RADY MIEJSKIEJ W KOZIENICACH z dnia 29 września 2005 roku w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w Łuczynowie, gmina Kozienice.
23. Uchwała Nr XXXVIII/609/2005 Rady Miejskiej w Kozienicach z dnia 25 sierpnia 2005r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Centrum miasta Kozienice.
24. Uchwała nr XXXVII/588/2005r Rady Miejskiej w Kozienicach z dnia 30 czerwca 2005r w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentów obszaru wiejskiego gminy Kozienice w obrębie sołectw: Janików, Kociołki, Nowiny i Psary.
25. Uchwała nr XXXVII/587/2005 Rady Miejskiej w Kozienicach z dnia 29.czerwca 2005r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentów obszaru miasta Kozienice: - przy ul. Wójcików i przy ul. Hamernickiej, - przy ul. Lubelskiej i drodze powiatowej Nr 34519, - przy ul. Polnej i przy ul. Zielonej, - przy ul. Lubelskiej (koło Domu Opieki Społecznej), - przy ul. Zdyczów i przy ul. Warszawskiej - przy ul. Wiślanej (w rejonie Państwowej Stadniny Koni), oraz fragmentów obszaru wiejskiego gminy Kozienice: - zespół zabudowy Budy w sołectwie Aleksandrówka, - zespół zabudowy na przedłużeniu ul. Chartowa w sołectwie Łuczynów.
26. UCHWAŁA NR XIX/335/2004 RADY MIEJSKIEJ W KOZIENICACH z dnia 25 marca 2004 roku w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego osiedla "Stara Wieś II" w Kozienicach.
27. UCHWAŁA NR XVIII/311/2004 RADY MIEJSKIEJ W KOZIENICACH z dnia 5 lutego 2004r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego przy ulicy Dolnej w Kozienicach.

28. UCHWAŁA NR XVIII/310/2004 Rady Miejskiej w Kozienicach z dnia: 5 lutego 2004r. w sprawie uchwalenia częściowej zmiany w miejscowym planie szczegółowym zagospodarowania przestrzennego osiedla domów jednorodzinnych „Borki I” w Kozienicach.
29. Uchwała nr XVI/293/2003 Rady Miejskiej w Kozienicach z dnia 18 grudnia 2003 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w Łuczynowie gmina Kozienice zwanego: miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego "Łuczynów I".
30. UCHWAŁA Nr XI/184/2003 Rady Miejskiej w Kozienicach z dnia 28 sierpnia 2003r. w sprawie uchwalenia częściowej zmiany w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego osiedla domów jednorodzinnych „Polesie” w Kozienicach.
31. UCHWAŁA NR XLVIII / 740 / 2002 RADY MIASTA I GMINY KOZIENICE z dnia 27 września 2002 w sprawie uchwalenia częściowej zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Kozienice, na obszarze miejscowości Świerże Górne.
32. UCHWAŁA NR XXXVII/586/2001 RADY MIASTA I GMINY KOZIENICE z dnia 29 listopada 2001 roku w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego przy ul. Hamernickiej w Kozienicach.
33. UCHWAŁA NR IX/119/99 Rady Miasta i Gminy w Kozienicach z dnia 27 maja 1999r. w sprawie uchwalenia częściowej zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Kozienice.
34. UCHWAŁA Nr III/27/98 Rady Miasta i Gminy Kozienice z dnia 17 grudnia 1998 r. w sprawie uchwalenia częściowych zmian w miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego gminy Kozienice.

